

ნების გამოვლენის (ოფერტის) გამოთხოვა უნიფიცირებულ კერძო სამართალში

იცავილი გადასახვა

1. შესავალი

სახელშეკრულებო სამართლის სფეროში სხვადასხვა ქვეყნის კანონმდებლობის, დოკტრინისა და სასამართლო პრაქტიკის შედარებითი ანალიზი ნათლად წარმოაჩენს არა მარტო მსგავს, არამედ მნიშვნელოვნად განსხვავებულ მიდგომებს საკითხთა მთელი რიგისადმი, რომლებიც უკავშირდება ხელშეკრულების დადებას. ეს განსხვავებები განპირობებულია იმ მრავალწლიანი ტრადიციებით, რომლებიც დამახასიათებელია სხვადასხვა სამართლებრივი სისტემის მქონე ქვეყნებისთვის.

საერთაშორისო სახელშეკრულებო ურთიერთობებს სფეროში იდენტური საკითხების განსხვავებულმა რეგლამენტაციამ შეიძლება წარმოშვას რიგი პრობლემებისა ჯერ კიდევ ხელშეკრულების დადების სტადიაზე, რასაც შედეგად არასასურველ კონფლიქტებსა და დაცებთან და, საბოლოო ჯამში, საერთაშორისო კომერციული ბრუნვის განვითარების შეფერხებასთან მივყავართ.

აღნიშნული პრობლემების გადაწყვეტის უმნიშვნელოვანესი გზა კერძო სამართლის უნიფიკაციაა, რომლის მიზანიც არის ერთიანი საკანონმდებლო სივრცის შექმნა საერთაშორისო სამოქალაქო ბრუნვის მონაწილეთათვის. ბოლო ათწლეულების განმავლობაში ამ მიმართულებით უმნიშვნელოვანესი პროექტები განხორციელდა, როგორც კოლიზიური, ისე მატერიალური სამართლის სფეროში.¹

ოფერტის მბოჭვი ძალა ერთ-ერთი ყველაზე სადაც საკითხია უნიფიცირებულ კერძო სამართლში. საკითხის პრობლემურობას განაპირობებს ის ფაქტი, რომ სხვადასხვა სამართლებრივი სისტემა აყალიბებს განსხვავებულ მიდგომებს აღნიშნული ინსტიტუტისადმი. გერმანული სამართლის თანახმად, ოფერნტის ბოჭვა მის მიერ გაკეთებული ოფერტით საკმაოდ ძლიერია, შესაბამისად, ოფერნტს ოფერტის გამოთხოვის უფლება, როგორც წესი, არა აქვს; ანგლოამერიკულის მიხედვით, ბოჭვა საკმაოდ სუსტია, ოფერნტი სრულიად თავისუფალია თავის ქმედებებში და, როგორც წესი, ოფერტის გამოთხოვა აქცეპტამდე ნებისმიერ დროს შეუძლია; ხოლო რომანულ სამართლებრივ სისტემას გარკვეულწლილად

* თსუ-ის იურიდიული ფაულტეტის დოკტორანტი, ასისტენტ-პროფესორი, საქართველოს პარლამენტის ეკროპსათან ინტეგრაციის კომიტეტის სპეციალისტი.

¹ საკოლიზო სამართლის სფეროში აღსანიშნავია რომის კონვენცია „სახელშეკრულებებისადმი გამოსაყენებელი სამართლის შესახებ“, www.jus.uio.no/lm/ec.applicable.law.contracts.1980/doc.html (12.06.06).

კოლიზიური ნორმების უნიფიკაცია, მიუხედავად მისი დამსახურებისა სავაჭრო ურთიერთობების განვითარებაში, იმ წინააღმდეგობების გათვალისწინებით, რომლებიც არსებობს სხვადასხვა ქვეყნის სახელშეკრულებო ნორმებს შორის, ვერ ხსნის ბევრ პრობლემას. „ვაჭრობა ერთი ქვეყნის სამართლის შიგნით გაცილებით მიმზიდეველი ჩანს მოვაჭრისთვის, ვიდრე საქონლის გატანა საზღვარგარეთ, როგორც წესი, მისთვის ნაკლებად ცნობილი კანონმდებლობის მქონე ქვეყნაში, თუნდაც საზღვარი იქვე იყოს“. Riedl, The Work of the Lando-Commission from the Alternative Viewpoint, www.storme.be/Riedl.html (10.06.06).

დოკუმენტის სასემინარო თავმოხატი

შუალედური პოზიცია უკავია ამ სისტემებში ჩამოყალიბებულ მიდგომებს შორის. შედეგად, უნიფიკაციის მცდელობა დგება ურთულესი ამოცანის გადაჭრის წინაშე, კერძოდ – აირჩიოს ერთ-ერთი ამ წესიდან, თუ დაადგეს ე.წ. კომპრომისულ გზას.²

ნების გამოვლენის გამოხმავლობასთან დაკავშირებულ საკითხებს აწესრიგებს ისეთი მნიშვნელოვანი უნიფიცირებული აქტები, როგორებიცაა: 1980 წლის გაეროს კონვენცია „საქონლის საერთაშორისო ნასყიდობის ხელშეკრულებათა შესახებ“³ (შემდგომში – ვენის კონვენცია), „საერთაშორისო კომერციული ხელშეკრულების პრინციპები“⁴ (შემდგომში – „უნიდროას“ პრინციპები) და „ევროპის სახელშეკრულების სამართლის პრინციპები“⁵ (შემდგომში – ევროპული პრინციპები). საკითხის გადაწყვეტის ის გზა, რომელიც შემოთავაზებულ იქნა მათ მიერ, სწორედ სხვადასხვა სამართლებრივ სისტემას შორის მიღწეული კომპრომისის შედეგია.

მართალია, ვენის კონვენციის რეგულირების სფერო უფრო ვიწროა, ვიდრე „უნიდროას“ და ევროპული პრინციპებისა, – იგი ეხება მხოლოდ ნასყიდობის ხელშეკრულებებს, – მაგრამ გამომდინარე კონვენციის სამართლებრივი ძალიდან⁶ და იმ გარემოებიდან, რომ მან მიიღო საყოველთაო აღიარება მთელ მსოფლიოში, სტატიაში სწორედ მასზე დაყრდნობით წარმოჩნდება ოფერტის გამოხმავლობასთან დაკავშირებულ საკითხთა წრე.

ამავდროულად, უნდა აღინიშნოს, რომ საკითხის გადაწყვეტის ის კომპრომისული გზა, რომელიც ვენის კონვენციამ შემოგვთავაზა, ყოველთვის არ ხსნის იმ პრობლემებს, რომელთა გადალახვასაც მიზნად ისახავდა. ზოგიერთი მეცნიერის აზრით, კონვენციის მე-16 მუხლი,

² *ob. Malik, Offer: Revocable or Irrevocable? Will Art.16 of the Convention on Contracts for the International Sale Ensure Uniformity?* www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/malik.html (20.06.06).

³ United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods, 1980. www.jus.uio.no/lm/un.contracts.international.sale.goods.convention.1980/doc.html (12.05.06).

⁴ UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts with Official Commentary, 1994. www.jus.uio.no/lm/unidroit.international.commercial.contract.principles.1994 commented (25.05.06).

კერძო სამართლის უნიფიკაციის საერთაშორისო ინსტიტუტმა („უნიდროა“) გვერდი აუარა საერთაშორისო უნიფიკაციის ტრადიციულ საკანონმდებლო მეთოდს და ჩამოყალიბა სამართლებრივი ხასიათის ნორმათა კრებული, რომელთა გამოყენებას დაინტერესებულ სახელმწიფოთა წება არ სჭირდებოდა, არამედ ის განკუთვნილი იყო უშუალოდ საერთაშორისო გარიგებების მონაწილეებისათვის. მნიშვნელოვანია ის გარემოება, რომ მასზე მუშაობისას არ იყო აუცილებელი თითოეულ ქვეყნის სამართლის გავალისათვის, სამართლის გარემოების უზრუნველყოფა, არამედ გადამწყვეტი იყო ყველაზე შესაფერისი წესის მოძიება კონკრეტული საკითხის რეგლამენტაციისთვის.

⁵ Principles of European Contract Law (PECL), 1998. www.jus.uio.no/lm/eu.contract.principles.1998/doc.html (25.05.06).

„ევროპის სახელშეკრულებო სამართლის პრინციპები“ შემუშავდა კერძო ინიციატივით. ევროპული სახელშეკრულებო სამართლის კომისია, რომელიც მუშაობდა „პრინციპებზე“, შედგებოდა ევროპის თანამეგობრობის წევრი სახელმწიფოების სამართლის მეცნიერებისათვის. იგი მოქმედებდა ევროკავშირის ხელისუფლებისგან დამოუკიდებლად. კომისიის თითოეული წევრი იყო თავისი ქვეყნის არა პოლიტიკური, არამედ „სამეცნიერო“ წარმომადგენელი. თავმჯდომარეობდა ცნობილი დანიელი მეცნიერო ლევ ლანდო. პროექტზე მომუშავე კომისია მიზნად ისახავდა ისეთი ერთიანი იურიდიული ბაზის შექმნას ევროპის სახელშეკრულების სამართლისათვის, რომელიც გამოეხმაურებოდა ევროპიზაციის პროცესის თავისებურებებსა და სახელშეკრულების ურთიერთობების ინტერნაციონალური ხარისხს. ამავდროულად, „შეუნარჩუნებდა კერძო სამართალს „სათანადო ნორმატიულ ხარისხს“ პოსტ-საკანონმდებლო ეპოქაში“. *ob. Riedl, The Work of the Lando-Commission from an Alternative Viewpoint*, www.storme.be/Riedl.html (10.06.06).

⁶ საერთაშორისო კერძო სამართლის მეცნიერებაში გამოყოფენ კომერციული სახელშეკრულებო სამართლის უნიფიკაციის საკანონმდებლო (საკონვენციო) და არასაკანონმდებლო (არასაკონვენციო) მეთოდებს. როგორც წესი, პრაქტიკაში საკანონმდებლო მეთოდს ანიჭებენ უპირატესობას. *ob. Вилкова, Методы унификации права международных коммерческих контрактов, Государство и право, 1998, №7, 73-78.*

დოკუმენტის სახელის დამრმავი

რომელიც აწესრიგებს ოფერტის გამოთხოვასთან დაკავშირებულ საკითხებს, „ძირითად წესის იმდენ გამონაკლისს უწესებს, რომ უნდებურად ეჭვიც კი იბადება ძირითადი წესის დადგენის მიზანშეწონილობაში“⁷.

ნინამდებარე სტატიის მიზანია ოფერტის გამოთხოვის სამართლებრივი რეგულირების კვლევა უნიფიცირებულ კერძო სამართალში. სტატიაში წარმოჩენილია ის წინააღმდეგობები და ორაზროვანი დებულებები, რომლებსაც შეიცავს უნიფიცირებული აქტების მიერ შემოთავაზებული კომპრომისული ვარიანტი, განხილულია ის შესაძლო მიზეზები, რამაც განაპირობას შეუსაბამობები, ასევე ის არასასურველი შედეგები, რომლებიც შეიძლება მოჰყვეს პრაქტიკაში მათ გამოყენებას. საკითხის სრულად წარმოჩენის მიზნით, ასევე მიმოხილულია კონტინენტური ევროპისა და საერთო სამართლის ქვეყნებში ოფერტის გამოთხოვის ინსტიტუტისადმი ტრადიციულად ჩამოყალიბებული მიდგომები და საკითხის სამართლებრივი რეგულირების მექანიზმები.

2. ნების გამოვლენის (ოფერტის) მბოჭავი ძალა

ხელშეკრულება მხარეთა მიერ გამოვლენილი ნების შეთანხმების შედეგია, ანუ ნების გამოვლენა – ოფერტი, რომელიც მიმართულია ხელშეკრულების დადებისკენ, უნდა იქნეს მიღებული მისი ადრესატის მიერ.

ოფერტის სამართლებრივი მნიშვნელობის საკითხი უნდა გაშუქდეს იმ ნორმათა ჭრილში, რომლებიც განსაზღვრავენ, თუ რომელი მომენტიდან წარმომობს ოფერტი იურიდიულ შედეგებს ხელშეკრულების დადების პროცესში მონაბილე მხარეთათვის, რასაც, თავის მხრივ, უკავშირდება საკითხი ოფერტის გამოთხოვის თაობაზე.

როდესაც ხელშეკრულება იდება თანმყოფ პირებს შორის, ოფერენტის მიერ გამოვლენილი ნების მიღება ადრესატის მიერ იმავდროულად ხდება, შესაბამისად, საკითხი ოფერტის გამოთხოვის თაობაზე საერთოდ არ დგება. მაგრამ სხვაგვარადაა საქმე, როდესაც ხელშეკრულების დადება ხდება არათანმყოფ პირებს შორის. ასეთ დროს ნების გამოხატვიდან ნების გამოვლენის მისვლამდე არსებობს დროის გარკვეული შუალედი. სწორედ დროში არსებული ეს სხვაობა განაპირობებს ხელშეკრულების დადებისას ცალკეულ სტადიათა იურიდიულ მნიშვნელობას და მათი დეტალური რეგლამენტაციის აუცილებლობას.

არათანმყოფ პირებს შორის ხელშეკრულების დადებისას წამოიქრება საკითხები, რომელთა განხილვას აქვს განსაკუთრებული მნიშვნელობა, კერძოდ: აქვს თუ არა ოფერტს მბოჭავი ძალა და რა მომენტიდან იბოჭება ოფერენტი თავისი წინადადებით; რა პირობებში და რა დროის მანძილზე შეუძლია ოფერენტს ოფერტის გამოთხოვა.

ა) კონტინენტური ევროპის სამართალი

ოფერტის მბოჭავი ძალის შესახებ საკითხი არის ერთ-ერთი კლასიკური მაგალითი იმ თეორიული კონფლიქტისა, რომელიც არსებობს სამოქალაქო და საერთო სამართლის ქვეყნებში ტრადიციულად ჩამოყალიბებულ მიდგომებს შორის.

ჯერ კიდევ ორი საუკუნის წინ საკითხი ოფერტის გამოთხოვადი ბუნების შესახებ ეჭვს არ იწვევდა და, შესაბამისად, უდავოც იყო. „ეჭვგარეშეა, რომ რომანული სამართლის პრინციპების

⁷ იხ. კუკინ, Соотношение Принципов УНИДРУА и Венской Конвенции международной купли-продажи товаров, www.yust.ru/ru/publications/item.shtml?item_3 (12.06.06).

დოკუმენტის სახელის ნაშრომი

მიხედვით, ოფერტს არ შეიძლება მიკუთვნებოდა მბირფავი ძალა⁸. გამოუთხოვადობა მარჩნეული იყო ვალდებულებად, ვალდებულება კი არ არსებობდა მანამ, სანამ ხელშეკრულება არ დაიდებოდა. „იმ შემთხვევაშიც კი, თუ წინადაღების მიმცემი პირობას დებდა, რომ არ გამოითხოვდა ოფერტს, ვალდებულება მაინც არ წარმოიშობოდა, რადგან პირობა გამოუთხოვადობაზე არ იყო გამყარებული საპასუხო დაქმაყოფილებით (საერთო სამართლის სისტემა), ან განხორციელებული აქცებტით (კონტინენტური ეკორძის სამართლის სისტემა)⁹.“

კონტინენტური ევროპის სამართლის მიერ მოგვიანებით მოხდა იმის გაცნობიერება, რომ თუ წინადაღება ხელშეერულების დადგების შესახებ შეიცავს პირობას გამოიუთხოვადობაზე, ასეთი პირობა წარმოშობს ადრესატის მხრიდან მისადმი ნდობას. შესაბამისად, ასეთი პირობა საფუძველია ისეთი ვალდებულების წარმოშობისა, რომელიც არ არის დამოკიდებული აქცეპტის განხორციელებაზე.

პირველი საკანონმდებლო გამოხმაურება ამ პოზიციისა დაფიქსირდა პრუსიის 1794 წლის და ავსტრიის 1811 წლის კოდექსებში. ახალი კონცეფციით, ოფერტი არ შეიძლებოდა გამოთხოვილიყო იმ განსაზღვრული დროის განმავლობაში, რომელიც კანონით იყო დადგენილი. ეს დოკტრინა უპირობოდ იყო მიღებული 1896 წლის გერმნიის სამოქალაქო კოდექსის მიერ. გერმანიის მოდელი გახდა საფუძველი 1898 წლის იაპონიის და 1907 წლის შვეიცარიის კოდექსებში შესაბამისი ნორმების ჩამოყალიბებისა.¹⁰

გერმანული მოდელის მიხედვით, ოფერტი, როგორც წესი, გამოუთხოვადია. თუ ოფერტი თავის აფერტში არ აკეთებს მითითებას გამოთხოვის უფლების შესახებ, ოფერტი, რომელიც მისულია ადრესატთან, ბოჭავს ოფერტს გარკვეული დროის განმავლობაში.¹¹ დროის ეს პერიოდი შეიძლება დადგინდეს ოფერტის მიერ. თუ ის არ არის დადგენილი, მაშინ ეს პერიოდი ამოინურება იმ მომენტისთვის, როცა ოფერტმა ჩვეულებრივი გარემოებების გათვალისწინებით პასუხი უნდა მიიღოს.¹² ეს კი ნიშნავს, რომ დროის ამ პერიოდის გასვლამდე ოფერტს არ შეუძლია გამოითხოვოს თავისი წინადადება და თუ მაინც მოხდა მის მიერ ოფერტის გამოთხოვა, მას არ ექნება იურიდიული ძალა.¹³ ანალოგიურ მიდგომას ავითარებს თავის კანონმდებლობაში კონტინენტური ეკროპის მრავალი ქვეყანა.¹⁴

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ერთადერთი გზა, რითაც ოფერენტმა ოფერტი შეიძლება გამოთხოვადი გახადოს, არის ოფერტში გაკეთებული მითითება მისი გამოთხოვადობის შესახებ, რომელიც შეიძლება გამოიხატოს სიტყვებით: „გამოთხოვადი“ ან „გალდებულების გარეშე“¹⁵, თუმცა ასეთ შემთხვევაში ის უკვე შეიძლება განხილულ იქნეს როგორც მოწვევა ოფერტზე და არა ოფერტი.¹⁶ ამის საფუძველს კი ის გარემოება იძლევა, რომ ოფერტის ერთ-ერთი აუცილებელი კომპონენტი სწორედ ბოჭვის ნებაა, შესაბამისად, შეტყობინება, რომელიც არ შეიცავს ასეთ ნებას, იურიდიული თვალსაზრისით, ითვლება არა ოფერტად, არამედ მოწვევად ოფერტზე, ოფერტი ასეთ შემთხვევაში იქნება აღრისატის პასუხი, რომლის მიმართაც უნდა განხორცილოთ ასე კონკრეტული მიზანი.

⁸ Nussbaum, Comparative Aspects of the Anglo-American Offer and Acceptance Doctrine, Columbia Law Review, vol. 36, 1936, 920.

⁹ Sacco, Formation of Contract, Towards a European Civil Code, in: *Hartkamp/Hesselink/Hondius/Joustra/Perron* (ed.), 2. ed. 1998. 197.

¹⁰ Nussbaum, Comparative Aspects of the Anglo-American Offer and Acceptance Doctrine, Columbia Law Review, vol.36, 1936, 920.

¹¹ Youngs, English, French and German Comparative Law 1998, 347.

¹² §§148, 147 of the German Civil Code, The German Civil Code, translated by Simon L. Goren, 1994.

¹³ უნდა აღინიშნოს, რომ საკითხის ანალოგიურ მოწესრიგებას გვთავაზობს საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი.

¹⁴ *ibid.* Lando/Beale, Principles of European Contract Law, 2000, 167.

¹⁵ Youngs, English, French and German Comparative Law 1998, 347.

¹⁶ *ibid.* Lando/Beale, Principles of European Contract Law, 2000, 167.

დოკუმენტის სახელის თავროგები

გერმანული სასამართლოები „ვალდებულების გარეშე“ წინადადების გამგზავნი პირის მხრიდან კონტრაქტის მიერ გამოგზავნილ პასუხზე რეაქციის არარსებობას აკვალიფიცირებენ როგორც დუმილით განხორციელებულ აქცეპტს შეგებებულ ოფერტზე. ორმხრივი ნდობის პრინციპიდან გამომდინარე, მხარემ, რომელიც იძლევა წინადადებას ვალდებულების გარეშე, პირდაპირი ფორმით უნდა თქვას უარი შეგებებულ ოფერტზე. თუ ის ამას არ გააკეთებს, მისი დუმილი ჩაითვლება აქცეპტად.¹⁷

გერმანულ (ოფერტის გამოუთხოვადობის წესი) და საერთო სამართლის (ოფერტის გამოთხოვადობის წესი) მოდელებს მორის გარკვეულნილად შუალედური მდგომარეობა უკავია ე.წ. რომანული სამართლის ქვეყნებს.

რომანული სამართლის სისტემის ქვეყნებში აღიარებული მიდგომის თანახმად, ოფერტი არის გამოთხოვადი, მაგრამ შეიძლება გამოუთხოვადიც იყოს – ანიშნული პრინციპი ოფერტს აღიარებს გამოთხოვადად, თუმცა ოფერტიდან ან გარემოებებიდან შეიძლება გამომდინარეობდეს, რომ ის გამოუთხოვადია.

ფრანგული სამართლის მიხედვით, ოფერტის გამოთხოვა ნებისმიერ დროს შეიძლება ადრესატის მიერ აქცეპტის განხორციელებამდე. თუმცა სასამართლო პრაქტიკის მიერ მნიშვნელოვნად შეიძლება ამ პრინციპის მოქმედების სფერო. თუ ოფერენტი თავისი წინადადებაში განსაზღვრავს ვადას აქცეპტისთვის, მას შეუძლია გამოითხოვოს თავისი ოფერტი ამ ვადის გასვლამდე, მაგრამ ასეთ შემთხვევაში ოფერენტს წარმოეშობა ზიანის ანაზღაურების ვალდებულება.¹⁸ მსგავსად წყდება საკითხი მაშინაც, როდესაც ოფერტი არ უთითებს აქცეპტისთვის კონკრეტულ ვადას. რადგან ასეთი ვადის მითითებას არ ითხოვენ სასამართლოები, საკმარისია, ყოველი კონკრეტული შემთხვევის გარემოებებიდან, ან სავაჭრო ჩვეულებებიდან ნათლად გამომდინარეობდეს, რომ ოფერტი ლიაა მისაღებად გონივრული დროის განმავლობაში.¹⁹ თუ ოფერტი გამოთხოვილ იქნა ამ დროის განმავლობაში, მის ადრესატს უკვე არ შეუძლია დადოს ხელშეკრულება აქცეპტის განხორციელებით, მაგრამ მას შეუძლია, მოითხოვოს ოფერენტისგან ზიანის ანაზღაურება ნდობის გაცრუებისთვის.²⁰

საფრანგეთის სამოქალაქო კოდექსის გადასინჯვაზე კომისიამ შეიმუშავა წინადადება, რომლის თანახმად, ოფერტში მითითებული ვადის განმავლობაში დაუშვებელი იყო მისი გამოთხოვა, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც ასეთი გამოთხოვა წინ უსწრებდა ნების გამოლენის მისვლას ადრესატთან. ამავდროულად, გამოუთხოვადი იყო არა მარტო ვადის შემცველი ოფერტები, არამედ ისეთებიც, რომლებმიც ასეთი ვადა ივარაუდებოდა სხვადასხვა გარემოებიდან გამომდინარე.²¹

მსგავსი ტერიტორია აღინიშნება იტალიაშიც. იტალიის სამოქალაქო კოდექსის 1328-ე მუხლის თანახმად, ოფერტი, რომელშიც მითითებულია მისი მოქმედების ვადა, არ შეიძლება გამოთხოვილ იქნეს ამ ვადის გასვლამდე. რაც შეეხება იმ ოფერტს, რომელიც არ შეიცავს ასეთ ვადას, მისი გამოთხოვა შეიძლება მანამ, სანამ ოფერტი მივა კონტრაქტითან.²²

მართალია, როგორც საფრანგეთში, ისე იტალიაში აშკარად იკვეთება ოფერტის გამოუთხოვადობის დოქტრინისადმი უპირატესობის მინიჭების ტენდენცია, მაგრამ არაერთგვაროვანი

¹⁷ Цвайгерт/Кетц, Введение в сравнительное правоведение в сфере частного права, т. 2, 2000, 57.

¹⁸ იხ, იქვე, 54.

¹⁹ იხ, იქვე, 54.

²⁰ Mather, Firm Offers under the UCC and the CISG, www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/mather2.html (05.06.06).

²¹ Цвайгерт/Кетц (чн. 17), 56.

²² იქვე, 56.

დოკუმენტის სახელის დამრმაბი

მიდგომა ოფერტის სამართლებრივი ბუნებისადმი განაპირობებს არაერთგვაროვან გადაწყვეტილებებს. ამავდროულად, ხშირ შემთხვევაში, პასუხისმგებლობის საფუძველი არის ნდობის გაცრუება, რომელიც შეიძლება საერთოდ არ განიცადოს ოფერტის ადრესატმა.

ამავდროულად, უნდა აღინიშნოს, რომ ოფერტის გამოუთხოვადობის წესს გაცილებით ფართო გამოყენება აქვს კომერციული ხელშეკრულებების დადებისას, რაც განპირობებულია მათი უფრო მყარ საფუძველზე აგების აუცილებლობით. თუ კომერციული ხელშეკრულება ადგენს დროს, ასეთი დროის განმავლობაში ოფერტის გამოუთხოვადობა მთავარი წესია. სასამართლოები ამას განმარტავენ „ისე ფართოდ, რომ ძალიან ცოტა რჩება არამყარი ოფერტის თეორიიდან. სავაჭრო ურთიერთობებში ოფერტი მაშინაც კი უნდა იყოს მყარად მიჩნეული, როდესაც ის არ ადგენს არანაირ დროს“.²³

ბ) საერთო სამართალი

ტრადიციულად, საერთო სამართალი განამტკიცებს ოფერტის გამოთხოვადობის პრინციპს, რაც გულისხმობს, რომ ოფერტი მაშინაც კი შეიძლება გამოთხოვილ იქნეს, როცა მასში მითითებულია გამოუთხოვადობის შესახებ. ასეთი უფლება შეიძლება არსებობდეს აქცეპტის განხორციელებამდე.

აღნიშნული პრინციპის ჩამოყალიბების მიზეზისა და მისი განვითარებისთვის დამახასიათებელი თავისებურებების წარმოჩენამდე მნიშვნელოვანია იმ მიდგომების გაანალიზება, რომლებიც უკავშირდება ნების გამოვლენის ნამდვილობას საერთო სამართალში. ამ სისტემაში ნების გამოვლენის ისეთი ფორმები, როგორებიცაა: ოფერტი, შეტყობინება ან ოფერტის გამოთხოვის თაობაზე ძალაში შედის მას შემდეგ, როდესაც ის მიუვა ადრესატს.²⁴ მაგრამ, რაც შეეხება აქცეპტს, იგი ძალაში შედის ნების გამოვლენის გამოგზავნიდან. „გამოგზავნის“, იმავე „საფოსტო ყუთის“ (*mail box*), თეორიას საფუძველი ჩაეყარა საქმიდან – *Adams v. Lindsell* (1818). ამ თეორიის თანახმად, ხელშეკრულება დადებულად ითვლება აქცეპტის გამოგზავნის მომენტიდან, ანუ იმ მომენტიდან, როდესაც კონტრაპენტი თანხმობის შემცველ წერილს აგდებს საფოსტო ყუთში ან სხვაგვარად გადასცემს ფოსტას. თეორიის საფუძველში დევს ფიქცია, რომლის თანახმად, ოფერენტი დუმილით ანიჭებს ფოსტას თავის წარმომადგენლად ყოფნის უფლებამოსილებას კონტრაპენტის მიერ განხორციელებული აქცეპტის მიღებისას. ეს იძლევა იმის საშუალებას, რომ ხელშეკრულება დადებულად ჩაითვალოს იმ რიცხვიდან, როდესაც აქცეპტი ფოსტას გადაეცემა, ისე, თითქოს ის ოფერენტს პირადად გადაეცა.²⁵ ასეთი ფიქციის მიზანი წმინდა ეკონომიკური ხასიათის მოთხოვნილებით არის განპირობებული, რაც გამოიხატება იმ დროის შეზღუდვის აუცილებლობით, რომლის განმავლობაშიც ოფერენტი გამოითხოვს თავის წინადადებას. საკითხის ასეთი გადაჭრა გამართლებულია გარკვეული ბალანსის შენარჩუნების მიზნითაც, რადგან საერთო სამართლის სისტემაში ოფერენტი მიმდევად გამოთხოვის საკმაოდ დიდი ძალაუფლებით სარგებლობს.

„გამოგზავნის“ თეორიის მიზანშენილობის დასაბუთებისას ერთ-ერთ მნიშვნელოვან არგუმენტად მოჰყავთ აგრეთვე უწყვეტი შეტყობინების თავიდან აცილების შესაძლებლობა. „მიღების“ თეორიის გამოყენებისას აქცეპტანტს არ ეცოდინება, ოფერენტმა მიიღო თუ არა მისი აქცეპტი, სანამ ოფერენტისაგან არ მიუვა შეტყობინება ამის შესახებ, შემდგომ, თავის მხრივ, ოფერენტიც უნდა იყოს ინფორმირებული იმის თაობაზე, რომ აქცეპტანტმა მიიღო ოფერენტის შეტყობინება და ა.შ. დაუსრულებლად.²⁶

²³ Zweigert/Kötz, An Introduction to Comparative Law, 1977, 279.

²⁴ Цвайгерт/Котц (чн. 17), 53.

²⁵ იქვე, 53.

დოკუმენტთა სასემინარო თავმოხატი

მიუხედავად ამ არგუმენტებისა, უნდა აღინიშნოს, რომ „საფოსტო ყუთის“ თეორია წინააღმდეგობაში მოდის ხელშეკრულების, როგორც მხარეთა შორის შეთანხმების, სამართლებრივ ბუნებასთან, რადგან მის თანახმად, ხელშეკრულება შეიძლება დაიდოს მანამ, სანამ ოფერენტი გაიგებს ამის შესახებ. ხელშეკრულების დადებას ის ფაქტიც კი არ შეუშლის ხელს, რომ აქცეპტი შეიძლება გზაში დაიკარგოს ან გამოთხოვილ იქნეს, თუ შეტყობინება გამოთხოვის შესახებ უფრო ადრე მივა ოფერენტთან, ვიდრე აქცეპტი.

აღნიშნულ პრინციპთან ასევე შეუსაბამობაშია ის ფაქტი, რომ, საფოსტო წესების თანახმად, სრულიად შესაძლებლია გაგზავნილი წერილის უკან გამოთხოვა. ამ ფაქტმა განაპირობა ის, რომ ამერიკის საპრეტენზიო სასამართლოს (*Court of Claims*) მიერ მრავალ საქმეზე უარყოფილ იქნა ეს თეორია.²⁷ თეორია უარყოფილ იქნა აგრეთვე დოქტრინის მიერაც, თუმცა ამერიკის ხელშეკრულებათა მეორე კრებულში ის მაინც აისახა.²⁸

როგორც ზემოთ აღინიშნა, საერთო სამართლის მიხედვით, ოფერენტს ადრესატის მიერ აქცეპტის განხორციელებამდე თავისუფლად შეუძლია თავისია წინადადების უკან გამოთხოვა. გამოთხოვა შეიძლება განხორციელდეს ნებისმიერი ფორმით (მაგ. შეთავაზებული საქონლის სხვა მყიდველისთვის მიყიდვით). მთავარია, რომ მოხდეს ოფერტის ადრესატის შეტყობინება. იმ შემთხვევაშიც კი, თუ ოფერტში მითითებულია ვადა, რომლის განმავლობაშიც ოფერენტი პასუხს უნდა ელოდოს, სიტუაცია არ იცვლება და ოფერენტი თავისუფლად აქცეპტანტისადმი ვალდებულებისგან.²⁹ ასეთი თავისუფლება განპირობებულია იმ მიდგომებით, რომლებსაც ავითარებდნენ ტრადიციულად საერთო სამართლის სისტემის ქვეყნები.

ინგლისში სახელშეკრულებო სამართლის განვითარების ადრეულ ეტაპებზე სასამართლოები აღიარებდნენ მხოლოდ ისეთ მოთხოვნებს, რომლებიც ეფუძნებოდნენ ფორმალურ ხელშეკრულებებს. თუმცა რეალობაში უამრავი შემთხვევა იყო, როდესაც მხარეები კისრულობდნენ ვალდებულებებს და იძლეოდნენ პირობებს ყოველგვარი ბეჭდით დამოწმებული საბუთის გარეშე. იმისთვის, რომ ასეთი ურთიერთობებისთვის მიენიჭებინათ სამართლებრივი დაცვის საშუალება, სასამართლო პრაქტიკამ გამოიმუშავა „საპასუხო დაკმაყოფილების“³⁰ თეორია.³¹ ინგლისური სამართლის მიხედვით, მაშინაც კი, როდესაც ოფერტი აშკარად შეიცავს განსაზღვრული დროის განმავლობაში გამოიუწოდებოს პირობას, ასეთი პირობა არ არის ძალის მქონე, თუ ის არ არის განმტკიცებული საპასუხო დაკმაყოფილებით ან სპეციალური საბუთით, რომელიც უნდა იყოს ბეჭდით დამოწმებული.³² ასეთ შემთხვევაში დროის მითითება მხოლოდ იმის მაჩვენებელია, რომ ამ ვადის შემდეგ ოფერტის ადრესატი აქცეპტს ვერ განახორციელებს.

დოქტრინა „საპასუხო დაკმაყოფილების“ შესახებ, რომელიც ზოგადად აღიარებულია საერთო სამართლის ქვეყნებში, საქმაოდ რთული და არაერთაზროვანია, მაგრამ მისი ძირითადი არის შემდეგნაირად შეიძლება ჩამოყალიბდეს: პირობა, თუნდაც სერიოზულად იყოს აღქმული და მიღებული მისი ადრესატის მიერ, არ არის მბოჭავი მანამ, სანამ ამ პირობის სანაცვლოდ ადრესატი არ განახორციელებს რაიმე საპასუხო მოქმედებას, ან არ შეჰპირდება ოფერენტს ასეთი მოქმედების განხორციელებას. მიზეზი, რომელიც განაპირობებს ოფერენტის მოქმედების ასეთ თავისუფლებას, დევს სწორედ „საპასუხო დაკმაყოფილების“ დოქტრინაში, რადგან

²⁶ Farnsworth, Formation of Contracts, www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/farnsworth1.html (05.07.2006).

²⁷ იქვე.

²⁸ იხ. Restatement (Second) of Contracts, section 63, www.law.unlv.edu/faculty/bam/k2000/r2k.html (05.07.06).

²⁹ Васильев (ред), Гражданское и Торговое право капиталистических государств, 1993, 263.

³⁰ გამოიყენება ტერმინ „consideration“-ის შესატყვისად.

³¹ Васильев (ред), Гражданское и Торговое право капиталистических государств, 1993, 272-273.

³² იხ. Mather, Firm Offers under the UCC and the CISG, www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/mather2.html (05.06.06).

დოკუმენტთა სასემინარო თავმოხატი

წინადადების გაგზავნა ოფერნტის მიერ თითქმის ყოველთვის ხდება მანამ, სანამ ადრესატი შეასრულებს თავის ვალდებულებას, შესაბამისად, ის არ იბოჭება თავისი წინადადებით. აქმთავარი არ არის, რომ ოფერნტი ამ საპასუხო დაკმაყოფილებით პირდაპირი სარგებელი მიიღოს. მნიშვნელოვანია ის გარემოება, რომ ამ ქმედებით ოფერნტის ადრესატმა აუცილებლად უნდა განიცადოს გარკვეული დანაკლისი მიღებული პირობის სანაცვლოდ.³³ სასამართლო პრაქტიკა მოწმობს, რომ საპასუხო დაკმაყოფილების ადეკვატურობა არ არის აუცილებელი. მცირედი გადახდაც კი შეიძლება მიჩნეულ იქნეს კარგ დაკმაყოფილებად.

„საპასუხო დაკმაყოფილების“ პრინციპი ფართო გავრცელება პოვა აშშ-იც, თუმცა, განსხვავებით ინგლისისგან, აქ მნიშვნელოვანი ადგილი დაკმაყოფილი აგრეთვე მეორე თეორიამ, რომელიც ცნობილი იყო *Promissory Estoppel*-ის სახელწოდებით (გამომდინარე იმ სირთულიდან, რომელიც ახლდა შესატყვისი ქართული ტერმინის დადგენას, მიზანშენილად იქნა მიჩნეული ტექსტში მისი ჩართვა ორიგინალის ენაზე). მისი არსი გამოიხატებოდა „საპასუხო დაკმაყოფილებაზე“ მითითების უფლების ჩამორთმევით. აღნიშნული პრინციპის თანახმად, პირობის მიმღების ნდობას პირობისადმი შეიძლება პირობა ნამდვილად ექცია, მიუხედავად საპასუხო დაკმაყოფილების არარსებობისა.³⁴ მისა მიზანი იყო იმ არასასურველი შედეგების თავიდან აცილება, რაც „საპასუხო დაკმაყოფილების“ პრინციპის არაკეთილსინდისიერ გამოყენებას შეიძლება მოჰყოლოდა.

Promissory Estoppel-ის დოქტრინის განვითარებაში მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა ე.წ. „საქმეებმა შემოწირულობის თაობაზე“ (*Subscription cases*). საქმე ეხებოდა მოსახლეობის მიერ დანაპირები თანხის აკრეფას, რომელიც განკუთვნილი იყო საქველმოქმედო და რელიგიური მიზნებისთვის. „საპასუხო დაკმაყოფილების“ დოქტრინის თანახმად, ასეთი პირობა თუ არ იყო შედგენილი გარკვეული ფორმის დაცვით, შესრულებას ექვემდებარებოდა მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ პირობის ადრესატი, თავის მხრივ, განახორციელებდა საპასუხო შესრულებას ან აიღებდა ვალდებულებას ასეთი შესრულების თაობაზე.³⁵ ამ კონკრეტულ შემთხვევაში საპასუხო დაკმაყოფილება შეიძლებოდა ყოფილიყო, მაგალითად, შემოწირველისთვის გარანტიის მიცემა, რომ მის მიერ შემოწირული თანხით აშენებულ ტაძარში მის პატივსაცემად დაიდგმებოდა მემორიალური დაფა, ან მისი სიკეთილის შემდეგ მისთვის ჩატარდებოდა სპეციალური მოსახსენებელი ლოცვები. მსგავსი საპასუხო ვალდებულების გარეშე პირობა არ ექვემდებარებოდა შესრულებას სასამართლო წესით მაშინაც კი, თუ მისი ადრესატი ამ პირობაზე დაყრდნობით განახორციელებდა გარკვეულ მოქმედებას. მაგალითად, ამ კონკრეტულ შემთხვევაში ააგებდა ტაძარს.

სწორედ იმისთვის, რომ დაეცვა ოფერნტის ადრესატი ოფერნტის მხრიდან არაკეთილსინდისიერი ქმედებისგან, სასამართლო პრაქტიკამ განავითარა *Promissory Estoppel*-ის თეორია. თანამედროვე სასამართლო პრაქტიკის თანახმად, ასეთ დროს მოპასუხეს ერთმევა უფლება, თავის გასამართლებლად მიუთითოს იმ გარემოებაზე, რომ არ არსებობს საპასუხო დაკმაყოფილება, თუ მოსარჩევემ მის პირობაზე დაყრდნობით განახორციელა ისეთი მოქმედება, რომელმაც შეცვალა მისი მდგომარეობა, ხოლო მოპასუხეს პირობის მიცემისას შეეძლო განესაზღვრა, რომ მოსარჩევე მის ოფერნტზე დაყრდნობით ასეთ ქმედებას განახორციელებდა.³⁶

დიდი ხნის მანძილზე სასამართლო პრაქტიკა არ იძლეოდა ზუსტ პასუხს კითხვაზე – საკმარისი იყო თუ არა *Promissory Estoppel*-ი ოფერნტის გამოუთხოვადად ალიარებისთვის, თუ დამატებით საჭირო იყო ოფერნტში მისი გამოუთხოვადობის შესახებ მითითების არსებობა. საკითხის საბოლოო გადაწყვეტას საფუძველი ჩაეყარა საქმეზე – *Drennan v. Star Paving Co.*,

³³ *Lando/Beale, Principles of European Contract Law*, 2000, 140.

³⁴ *Murray, An essay on the formation of contract and related matters under United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods*, www.cisg.law.pace.edu/cig/taxt/murray8.html (23.06.06).

³⁵ ცვალები/კეთი (ჩ. 17), 93.

³⁶ იქვე, 94.

დოკუმენტის სახელის თავროვაბი

აღნიშნულ შემთხვევაში, ტენდერში მონაწილე გენერალური კონტრაქტორის მიერ ფასის გამოანგარიშება და დასახელება მოხდა თავისი ქვეკონტრაქტორის მიერ გაკეთებული ოფერტის საფუძველზე. ტენდერში მან გაიმარჯვა, მაგრამ ოფერტის (ქვეკონტრაქტორის) მიერ მოხდა თავისი ოფერტის გამოთხოვა. სასამართლოს შეხედულებით, გამომდინარე იმ ფაქტიდან, რომ ქვეკონტრაქტორმა არა მარტო იცოდა, არამედ მისი სურვილიც იყო, რომ გენერალურ კონტრაქტორს მისი ოფერტის საფუძველზე მიეღო ტენდერში მონაწილობა, ასეთი ოფერტი გამოუთხოვადი უნდა ყოფილიყო. კალიფორნიის უმაღლესმა სასამართლომ 1958 წელს მიიღო გადაწყვეტილება, რომლის თანახმად, საპასუხო დაკამაყოფილების არარსებობის შემთხვევაში, მაშინაც კი, როცა ოფერტი არ შეიცავს აშკარა მითითებას მის გამოუთხოვადობაზე, იგი *Promissory Estoppel*-ის საფუძველზე შეიძლება მიჩნეულ იქნეს გამოუთხოვადად.³⁷

საერთო სამართლში აღიარებული ოფერტის გამოთხოვადობის წესი არ შეესაბამება განვითარებული საქმიანი ბრუნვის მოთხოვნილებებს, რადგან ის ვერ უზრუნველყოფს მხარეთა შორის სტაბილური და განსაზღვრული ურთიერთობების ჩამოყალიბებას. სწორედ თანამედროვე ბრუნვის მოთხოვნილებებმა განაპირობა ბოლო ათწლეულებში საერთო სამართლის ქვეყნებში გამოუთხოვადობის დოქტრინისადმი გადახრის ტენდენცია, რისი დასტურიც ინგლისის სამართლის კომისიის გადაწყვეტილებები³⁸ და ამერიკის სამართლში განხორციელებული ცვლილებებია.

ინგლისის სამართლის კომისიამ შეაფასა ოფერტის გამოთხოვადობის დამკვიდრებული წესი, დაასკვნა მისი შეცვლის აუცილებლობა და აღნიშნა: „ოფერენტი, რომელმაც პირობა დადო, რომ განსაზღვრული დროის განმავლობაში არ გამოითხოვდა თავის ოფერტს, უნდა შეიბიჭოს ამ ოფერტის პირობებით...“³⁹

ამერიკის სამართლმა არ უარყო საერთო სამართლის საწყისი პრინციპი, თუმცა მნიშვნელოვანი კორექტივები შეიტანა ერთგვაროვან სავაჭრო კოდექსში⁴⁰, რომელიც მოქმედებს ამერიკის უმეტეს შტატები. ერთგვაროვანმა სავაჭრო კოდექსმა საფუძველი ჩაუყარა ახალ პრინციპს, რომლის მიხედვითაც, მოვაჭრის მიერ წერილობითი ფორმით გაკეთებული ოფერტი, რომელიც ირწმუნება, რომ ღიაა მისაღებად, გამოუთხოვადია. იმ შემთხვევაში, თუ ოფერტი არ ანესებს ვადას, ოფერტი გამოუთხოვადად უნდა იყოს მიჩნეული გონივრული დროის განმავლობაში, რომელიც არ უნდა აღემატებოდეს სამ თვეს.⁴¹ სავაჭრო კოდექსისგან განსხვავებით, გაცილებით შორს წავიდა ნიუ-იორკის კანონი ზოგადი ვალდებულებების შესახებ, რომელმაც გააფართოვა გამოუთხოვადობის წესის გამოყენების ფარგლები, როცა არ შეზღუდა ოფერენტთა წრე მხოლოდ მოვაჭრეებით, და არც მაქსიმალური სამთვიანი ვადა დააწესა.⁴²

მიუხედავად ამისა, ოფერტის გამოთხოვადობა ძირითად წესად რჩება საერთო სამართლის ისეთი ქვეყნებისთვის, როგორებიცაა: ახალი ზელანდია, ავსტრალია, ინდონეთი და სხვ.

³⁷ იხ. *Mather, Firm Offers under the UCC and the CISG*, www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/mather2.html (05.06.06).

³⁸ დეტ. იხ.: www.lawcom.gov.uk.

³⁹ იხ. *Malik, Offer: Revocable or Irrevocable? Will Art.16 of the Convention on Contracts for the International Sale Ensure Uniformity?* www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/malik.html (20.06.06).

⁴⁰ Uniform Commercial Code (UCC), www.law.cornell.edu/ucc/index.htm (01.06.06).

⁴¹ U.C.C. Art. 2-205 www.law.cornell.edu/ucc/index.htm (01.06.06).

⁴² New York General Obligation Law §5-1109, <http://public.leginfo.state.ny.us/menugetf.cgi> (04.06.06).

დოკუმენტის სასემინარო თავმოხატი

3. ნების გამოვლენის გამოთხოვა უნიფიცირებულ კერძო სამართლში

ოფერტის გამოთხოვადობასთან დაკავშირებულ საკითხებს არეგულირებს ვენის კონვენციის მე-16, „უნიდროას“ პრინციპების 2.4 და ევროპული პრინციპების 2:202 მუხლები.

ვენის კონვენცია

მ.16

1. ხელშეკრულების დადებამდე ოფერტი შეიძლება გამოთხოვილ იქნეს ოფერენტის მიერ, თუ შეტყობინება გამოთხოვის შესახებ აღწევს ოფერტის ადრესატთან მის მიერაქცეპტის გამოგზავნამდე.
2. თუმცა ოფერტი არ შეიძლება გამოთხოვილ იქნეს:
 - ა. თუ ოფერტში აქცეპტისთვის განსაზღვრული დროის დადგენით ან სხვაგვარად მითითებულია, რომ ის არის გამოუთხოვადი, ან
 - ბ. თუ ოფერტის ადრესატისთვის გონივრული იყო, მიეჩნია ოფერტი გამოუთხოვადად და ის მოქმედებდა ასეთ ოფერტზე დაყრდნობით.

„უნიდროას“ პრინციპები

მ. 2.4 ოფერტის გამოთხოვა

1. ხელშეკრულების დადებამდე ოფერტი შეიძლება გამოთხოვილ იქნეს ოფერენტის მიერ, თუ შეტყობინება გამოთხოვის შესახებ აღწევს ოფერტის ადრესატთან მის მიერაქცეპტის გამოგზავნამდე.
2. თუმცა ოფერტი არ შეიძლება გამოთხოვილ იქნეს:
 - ა. თუ ოფერტში განსაზღვრული დროის დადგენით ან სხვაგვარად მითითებულია, რომ ის არის გამოუთხოვადი, ან
 - ბ. თუ ოფერტის ადრესატისთვის გონივრული იყო, მიეჩნია ოფერტი გამოუთხოვადად და ის მოქმედებდა ასეთ ოფერტზე დაყრდნობით.

ევროპული პრინციპები

მ. 2:202 ოფერტის გამოთხოვა

1. ოფერტი შეიძლება გამოთხოვილ იქნეს, თუ გამოთხოვა აღწევს ოფერტის ადრესატთან მანამ, სანამ ის გამოაგზავნის აქცეპტს, ან იმ შემთხვევებში, როცა აქცეპტი მოქმედებით ხორციელდება, მანამ, სანამ ხელშეკრულება დადებულა 2:205 (2) ან (3) მუხლების მიხედვით.
- 2 საჯარო ოფერტი შეიძლება გამოთხოვილ იქნეს იმავე წესით, რაც გამოყენებული იყო ოფერტისთვის.

1. თუმცა ოფერტის გამოთხოვა არ არის ნამდვილი, თუ:

- ა. ოფერტი უთითებს, რომ ის გამოუთხოვადია, ან
- ბ. ის ადგენს ფიქსირებულ დროს მისი აქცეპტისთვის, ან
- გ. ოფერტის ადრესატისთვის გონივრული იყო მიეჩნია ოფერტი გამოუთხოვადად და ის მოქმედებდა ასეთ ოფერტზე დაყრდნობით.

ვენის კონვენციის მე-16 მუხლი, როგორც აღინიშნა, კონვენციის ერთ-ერთი ყველაზე წინააღმდეგობრივი ნორმაა. მართალია, მისი შემქმნელები მიზნად ისახავდნენ საერთო და სამოქალაქო სამართლის ტრადიციათა შორის კომპრომისული გზის ძიებას, მაგრამ ნორმის

დოკუმენტის სახელის თავმოხატი

პრაქტიკაში გამოყენებაში არაერთი პრობლემა წარმოაჩინა, რაც ძირეულად უკავშირდება ნორმის ინტერპრეტაციის საკითხს, ეს კი, თავის მხრივ, განსაკუთრებით რთულდება ოფიციალური კომენტარების არარსებობის გამო.⁴³

გამომდინარე აქედან, აღნიშნული მუხლის ანალიზისას გამოყენებული იქნება „უნიდროას“ და ევროპული პრინციპების ოფიციალური კომენტარები, რომელთა შედარებითი ანალიზი ვენის კონვენციასთან ნათელს მოჰყენს ნორმის არსს და მასში არებულ წინააღმდეგობებს, აგრეთვე იმ პრობლემებს, რომლებიც პრაქტიკაში მათ გამოყენებას შეიძლება მოჰყენებას შეიძლება მოჰყენებას.

კონვენციის მე-16 მუხლის სტრუქტურა აერთიანებს ორ პრინციპს. მისი პირველი პუნქტი ძირითად წესად აღიარებს ოფერტის გამოთხოვადობას (საერთო სამართლის პრინციპი), მაშინ როცა მეორე პუნქტი პირველ ქვეპუნქტში განამტკიცებს ოფერტის გამოუთხოვადობის წესს იმ შემთხვევაში, როცა ოფერტი ადგენს ფიქსირებულ დროს, ან სხვაგვარად უთითებს, რომ ოფერტი გამოუთხოვადია (კონტინენტური სამართლის პრინციპი), ხოლო მეორე ქვეპუნქტში ადგენს ოფერტის გამოთხოვადობის ძირითადი წესიდან მეორე გამონაკლისს, რომლითაც ისევ უბრუნდება საერთო სამართალში აღიარებულ პრინციპებს (კერძოდ, *Promissory Estoppel*-ის).

„უნიდროას“ პრინციპები 2.4 მუხლში სიტყვასიტყვით იმეორებს ვენის კონვენციის მე-16 მუხლის რედაქციის. რაც შეეხება ევროპულ პრინციპებს, 2:202 მუხლი შინაარსობრივად შესაბამისია კონვენციის მე-16 მუხლისა, თუმცა იგი იყენებს განსხვავებულ საკანონმდებლო ტექნიკას, რითაც ოფერტის გამოთხოვასთან დაკავშირებული საკითხების უფრო მოწესრიგებულ რეგლამენტაციის გვთავაზობს.

ა) ოფერტის უკან წალება და გამოთხოვა

კონვენციის მე-15 მუხლი ადგენს, რომ ოფერტი ძალაში შედის მაშინ, როცა ის აღნევს მის ადრესატთან (ანალოგიურ დანაწესს შეიცავს „უნიდროას“ პრინციპების 2.3 (1) და ევროპული პრინციპების 1:303 (2) მუხლები).⁴⁴ ამ დროის განსაზღვრას დიდი მნიშვნელობა აქვს, რადგან სწორედ ამ მომენტიდან შეუძლია ოფერტის ადრესატს აქცეპტის განხორციელება, რის შემთხვევაშიც ოფერენტი საბოლოოდ შეიძოჭება თავისი წინადადებით.

აქცეპტის განხორციელებამდე უნდა გამოვყოთ დროის ორი მნიშვნელოვანი მონაკვეთი, რომლის განმავლობაში იფერენტის მიერ განხორციელებულ ქმედებებს განსხვავებული

⁴³ არსებობს „უნიტრალის“ (გაეროს საერთაშორისო სავაჭრო სამართლის კომისია) კომენტარები, რომელიც შემუშავდა ვენის დიპლომატიური კონფერენციის დასახმარებლად, მაგრამ ის არ შეიცავს ცვლილებებს, რომლებიც კონფერენციაზე იქნა შეტანილი, და, შესაბამისად, მისი გამოყენება წალებად პროდუქტული იქნებოდა. იხ. *Фолсом/Гордол/Спаногл*, Международные сделки, 1996, 72.

⁴⁴ აღლინ მნიშვნელოვანია იმის განსაზღვრა, თუ რა იგულისმება ოფერტის მისვლაში, ანუ როდის აღნევს ადრესატი მის ადრესატთან. „უნიდროას“ კომენტარების თანახმად: ზეპირ ოფერტი აღნევს ადრესატთან, თუ იგი გაკეთდა პირადად მის წინშე, ან იმ პირის წინაშე, რომელიც უფლებამოსილია მიიღოს ასეთი შეტყობინება. ხოლო ზეპირის გარდა, სხვაგვარად გააკეთებული ოფერტი აღნევს ადრესატთან მაშინ, როდესაც ოფერტი მიწოდებულ იქნა ან პირადად ადრესატისთვის, ან მისი საწარმოს ადგილსამყოფელზე, ან საფოსტო მისამართზე. არ არის აუცილებელი შეტყობინების მოხვედრა უშუალოდ ადრესატის ხელში. საკმარისად ითვლება მის მიწოდება იმ თანამშრომლისათვის, რომელიც უფლებამოსილია მიიღოს შეტყობინება ან შეტყობინების მოთავსება ადრესატის საფოსტო ყუთში, ასევე ადრესატის კომპიუტერით, ფაქსით ან ტელეფონით მისი მიღება. იხ. *UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts with Official Commentary* (1994), [www.jus.uio.no/lm/unidroit.international.commercial.contracts.principles.1994 commented \(25.05.06\)](http://www.jus.uio.no/lm/unidroit.international.commercial.contracts.principles.1994 commented (25.05.06).).

დოკუმენტის სახელის თავროვანი

შედეგები მოპყვება: 1. ოფერტის გაგზავნიდან ადრესატთან მის მისვლამდე, 2. ადრესატთან მისვლიდან აქცეპტის განხორციელებამდე.⁴⁵ კონვენცია და პრინციპები ამ ქმედებების მიმართ ოპერირებენ ორი ტერმინით: ოფერტის „უკან წალება“ და ოფერტის „გამოთხოვა“.

როგორც ზემოთ აღინიშნა, ოფერტი ძალაში შედის ადრესატთან მისვლის მომენტიდან, ე.ი. ამ მომენტამდე მას არა აქვს იურიდიული ძალა და, შესაბამისად, არ ბოჭავს ოფერენტს, რაც იმას ნიშნავს, რომ ოფერტის გაგზავნიდან ადრესატთან მის მისვლამდე ოფერენტი სრულიად თავისუფალია თავის ქმედებებში. კერძოდ, მას შეუძლია, საერთოდ გადაიფიქროს ხელშეკრულების დადება, რასაც იგივე განახორციელებს ოფერტის უკან წალებით, ან შეცვალოს თავდაპირველი ოფერტი ახლით. ერთადერთი პირობა, რომელსაც კონვენცია და პრინციპები ითვალისწინებენ,⁴⁶ არის ის, რომ ოფერტის უკან წალება უნდა მოხდეს ნების გამოვლენის მისვლამდე ან თანადროულად.

იმ შემთხვევაშიც კი, როცა ოფერტი გამოუთხოვადია, შეიძლება უკან იქნეს წალებული ოფერენტის მიერ მანამ, სანამ მიაღწევს ადრესატს. „კონვენციის პრინციპი, რომ გზაში მყოფი შეტყობინება შეიძლება ანულირებულ იქნეს მეორე შეტყობინებით, რომელიც უფრო ადრე მიაღწევს, ასევე გამოყენებულია სხვა მუხლებშიც“.⁴⁷

საკითხი ოფერტის გამოთხოვადობის შესახებ დგება ოფერტის მისვლიდან ადრესატის მიერ აქცეპტის განხორციელებამდე დროის მონაკვეთში. ამ მომენტიდან ოფერენტი შეზღუდულია თავის ქმედებებში და მან უნდა გაიაზროს, რომ ოფერტის გამოთხოვის შემთხვევაში შეიძლება მისთვის არასასურველი შედეგები დადგეს. შესაბამისად, ოფერენტის მიერ ამ პერიოდში ოფერტზე უარის თქმას კონვენცია და პრინციპები ოფერტის გამოთხოვას უწოდებენ, რითაც ხაზს უსვამენ ამ არა გამოთხოვას „უკან წალებასა“ და „გამოთხოვას“ შორის განსხვავების დადგენის აუცილებლობას.⁴⁸

ბ) ოფერტის გამოთხოვადობა, როგორც ძირითადი წესი

ოფერტის გამოთხოვადობა, როგორც ძირითადი წესი, დადგენილია კონვენციის მე-16 (1) მუხლით, „უნიდროას“ პრინციპების 2.4 (1) და ევროპული პრინციპების 2:202 (1) მუხლებით.

ვენის კონვენცია („უნიდროას“ პრინციპები ზუსტად იმეორებს ამ მუხლის რედაქციას) ოფერტს, როგორც წესი, მიზნებს გამოთხოვადად. თუმცა, ამავდროულად, აყალიბებს ორ აუცილებელ პირობას ოფერტის გამოთხოვადობისთვის: 1. გამოთხოვა უნდა მოხდეს ხელშეკრულების დადებამდე; და 2. გამოთხოვა უნდა მივიდეს ოფერტის ადრესატთან მანამ, სანამ ეს უკანასკნელი გამოაგზავნის თავის აქცეპტს.

საკითხი, ერთი შეხედვით, თითქოს მარტივია, მაგრამ ეს ორი პირობა აშკარად შეიცავს ფარულ კოლიზიას, რაც პრაქტიკაში ნორმის გამოყენებისას აუცილებლად გამოიწვევს გაურკვევლობებს.

საკითხი, რომელიც, პირველ ყოვლისა, უნდა გადაწყდეს მდგომარეობს იმაში, თუ რა იგულისხმება ხელშეკრულების დადების მომენტში. კონვენცია ხელშეკრულების დადების მომენტის განსაზღვრისას ხელმძღვანელობდა კონტინენტურ სამართლში აღიარებული

⁴⁵ მნიშვნელოვანია იმის განსაზღვრა, თუ რა მომენტში ხდება აქცეპტი, რასაც შევეხები თემის განხილვის პროცესში.

⁴⁶ ი. კონვენციის მე-15, „უნიდროას“ პრინციპების 2.3 მუხლები.

⁴⁷ Honnold, Uniform Law for International Sales Under the 1980 United Nations Convention, 1982, 172.

⁴⁸ ი. კონვენციის მე-15, „უნიდროას“ პრინციპების 2.3 მუხლები.

დოკუმენტის სახელის თავროგები

„მიღების“ თეორიით, რომლის მიხედვით, ნების გამოვლენა მაშინ არის ნამდვილი და მბოჭავი ძალის მქონე, როდესაც ის „მიღის“ მეორე მხარესთან⁴⁹; ამავე დროს, უნდა აღნიშნოს, რომ კონვენციის მრავალი ნორმა გამონაკლისის საზით ასევე აწესებს საერთო სამართლის ქვეყნებისთვის დამახასიათებელ ე.ნ. „გაგზავნის“ თეორიას, რაც გულისხმობს ნების გამოვლენის ნამდვილობას ნების გამომვლენი პირის მიერ მისი გაგზავნის მომენტიდან.⁵⁰

თუმცა „ხელშეკრულების დადების“ თავში კონვენცია ხელმძღვანელობს „მისვლის“ თეორიით, რაც გამოიხატება შესაბამის მუხლებში, კერძოდ: კონვენციის 23-ე მუხლი უთითებს, რომ „ხელშეკრულება დადებულად ითვლება იმ მომენტში, როდესაც ოფერტის აქცეპტი შედის ძალაში“, ხოლო მე-18 (2) მუხლის თანახმად, „ოფერტის აქცეპტი შედის ძალაში, როდესაც ეს თანხმობა მიღებულია ოფერენტის მიერ“.

როგორც ჩანს, მე-16 (1) მუხლში ორივე თეორიის ჩადების მცდელობა იყო, რამაც განაპირობა საკითხის გადაჭრის პროცედურობა, რაც იმით გამოიხატა, რომ, ერთი მხრივ, გამოთხოვა უნდა განხორციელდეს ხელშეკრულების დადებამდე, ანუ მანამ, სანამ ოფერენტი მიიღებს აქცეპტს, და მეორე მხრივ, გამოთხოვა შესაძლებელია, თუ ის მოხდება აქცეპტის გამოგზავნამდე. ეს კი ნიშნავს, რომ თუ ოფერტი წერილობით არის აქცეპტირებული და ხელშეკრულება იდება, როგორც კი ოფერენტი აქცეპტს მიიღებს, ოფერენტის უფლება, გამოითხოვოს აქცეპტი, წყდება უფრო ადრე, ვიდრე ხელშეკრულება დაიდება, კერძოდ კი აქცეპტის გამოგზავნის მომენტიდან.

ოფერენტის ასეთმა მდგომარეობამ შეიძლება გარკვეული პრობლემები განაპირობოს, რადგან ოფერენტს არ ეცოდინება, მივიდა თუ არა მისი გამოთხოვა ადრესატთან მანამ, სანამ აქცეპტი იქნა გამოგზავნილი, მით უმეტეს, არ ეცოდინება, თუ როდის განახორციელა ოფერტის ადრესატმა აქცეპტი „მოქმედებით“. ზოგიერთი მეცნიერის აზრით,⁵¹ მიზანშეწონილი იქნებოდა, რომ კონვენციას დაენესებინა აქცეპტანტის ვალდებულება ოფერტის გამოთხოვის დაგვიანებით მისვლის შეტყობინების თაობაზე, ისევე, როგორც ეს ხდება იმ შემთხვევაში, როდესაც ოფერენტი ატყობინებს აქცეპტანტს დროულად გამოგზავნილი აქცეპტის დაგვიანებით მიღების შესახებ.

როგორც აღინიშნა, ანალოგიურად არის ჩამოყალიბებული „უნიდროას“ პრინციპების შესაბამისი ნორმაც. „უნიდროას“ პრინციპების ოფიციალური კომენტარის მიხედვით, პირობა „ხელშეკრულების დადებამდე“ გამოყენებადია იმ შემთხვევებში, როცა აქცეპტი ხორციელდება ზეპირად ან გარკვეული მოქმედებით, ოფერენტისთვის შეტყობინების გარეშე, რადგან ოფერენტის უფლება – გამოითხოვოს ოფერტი ასეთ შემთხვევებში, გრძელდება ხელშეკრულების დადებამდე.⁵²

კონვენციის მე-18 (3) მუხლის მიხედვით, „თუ ოფერტის ძალით ან მხარეთა შორის ჩამოყალიბებული პრაქტიკის ან ჩვეულების შედეგად ოფერტის ადრესატს შეუძლია, ოფერენტის შეუტყობინებლად თანხმობა გამოხატოს გარკვეული ქმედებით,... აქცეპტი ძალაში შედის ასეთი ქმედების განხორციელების მომენტიდან“. მუხლის ამ ნაწილში კონვენცია ხელმძღვანელობს „გამოგზავნის“ თეორიით. ასეთ შემთხვევაში „მოქმედების

⁴⁹ იქვე, მ.15(1, 2), 18(2), 24.

⁵⁰ იქვე, მ.47(2), 48(4), 63(2).

⁵¹ Eorsi, Problems of Unifying Law on the Formation of Contracts for the International Sale of Goods, www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/eorsi.html (17.06.06).

⁵² UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts with Official Commentary (1994), [www.jus.uio.no/lm/unidroit.international.commercial.contracts.principles.1994 commented \(25.05.06\).](http://www.jus.uio.no/lm/unidroit.international.commercial.contracts.principles.1994 commented (25.05.06).)

დოკუმენტის სახელის თავმოხატი

განხორციელებით“ აქცეპტანტი გაცილებით დაცულია, ვიდრე ის იქნებოდა წერილის გამოგზავნის შემთხვევაში, როდესაც წერილის დაკარგვის ან გვიან მისვლის რისკი სწორედ მასზე მოვიდოდა.

ამ შემთხვევაში „გამოგზავნის“ თეორიის გამოყენება იმ ფაქტითაც არის გამართლებული, რომ საქონლის მიღება იმდენად სწრაფად, რამდენადაც ეს შესაძლებელია, სწორედ მყიდველის ინტერესებში შედის. ამასთანავე, ისეთი მოქმედებები, როგორებიცაა საქონლის გაგზავნა ან ფულის გადახდა, ჩვეულებრივ, იწვევს უფრო სერიოზულ ცვლილებებს აქცეპტანტის მდგომარეობაში, ვიდრე წერილის გაგზავნა. ამდენად, ის უფრო მეტად საჭიროებს სამართლებრივ დაცვას.⁵³

მეორე მხრივ, უნდა აღინიშნოს, რომ თანამედროვე კომუნიკაციების პირობებში დრო, რომელიც სჭირდება აქცეპტის გაგზავნას, საკმაოდ უმნიშვნელოა. პრაქტიკაში, როგორც წესი, გამყიდველი ატყობინებს მყიდველს საქონლის გამოგზავნის თაობაზე, მით უმეტეს, თუ საქონელი გზაში ხანგრძლივი პერიოდის განმავლობაში იმყოფება. მე-18 მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, ასეთი შეტყობინება შეიძლება დაკვალიფიცირდეს როგორც აქცეპტი. ამდენად, ასეთ პირობებში მე-18 მუხლის მე-3 პუნქტის საჭიროება შეიძლება სადაც კი გახდეს.⁵⁴

ევროპული პრინციპებიც იზიარებს „გამოგზავნის“ თეორიას, თუმცა არ უთითებს პირობაზე „ხელშეკრულების დადებამდე“, რაც სრულიად მისაღები გადაწყვეტილებაა. რადგან წერილობით განხორციელებული პასუხის შემთხვევაში მისი „გამოგზავნა“ (რომელსაც უკავშირდება ოფერტის გამოთხოვის უფლების შეწყვეტა) უფრო ადრე ხდება, ვიდრე „ხელშეკრულების დადება“. ამდენად, სრულად ზედმეტია ასეთ შემთხვევაში მითითების გაკეთება ამ ბოლო პირობაზე. პრინციპების 2:202(1) მუხლის მეორე ნინადადება ცალკე გამოყოფს ხელშეკრულებებს, რომელთა აქცეპტი გამოიხატება გარკვეული ქმედებით, ასეთ შემთხვევაში გამოთხოვის უფლება წყდება ხელშეკრულების დადებისას.⁵⁵

რაც შეეხება კონვენციის მე-16(1) მუხლის გამოყენებას წერილობით განხორციელებულ აქცეპტანტი მიმართებით, „უნიდროას“ კომენტარებში აღნიშნულია, რომ „საკითხის ასეთმა გადაწყვეტამ იფერენტი შეიძლება უხერხულ მდგომარეობაში ჩააყენოს, რადგან მას ყოველთვის არ ეცოდინება, ჯერ კიდევ შესაძლებელია თუ არა ოფერტის გამოთხოვა. მაგრამ ეს შეიძლება გამართლებული იყოს ადრესატის კანონიერი ინტერესების გათვალისწინებით, რომელიც დაინტერესებულია იმ დროის შემცირებით, რომლის განმავლობაშიც ოფერტი უნდა იქნეს გამოთხოვილი“.⁵⁶ თუმცა აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ყოველთვის არ არის გამართლებული საკითხის გადაწყვეტა ადრესატის კანონიერი ინტერესების ჭრილში. მართალია, ოფერენტს ადრესატან შედარებით გაცილებით მეტი დრო აქვს სიტუაციის შეფასებისა და შესაძლო შედეგების გაანალიზებისთვის, სანამ ოფერტს განახორციელებს, მაგრამ არის შემთხვევები, როცა ის იძულებულია, გამოითხოვოს თავისი ოფერტი მისგან დამოუკიდებელი მიზეზების გამო. ასეთ შემთხვევებში მისი ინტერესები შეიძლება გაცილებით მეტად საჭიროებდეს სამართლებრივ დაცვას, ვიდრე ოფერტის ადრესატისა.

⁵³ Eorsi, Problems of Unifying Law on the Formation of Contracts for the International Sale of Goods www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/eorsi.html (17.06.06).

⁵⁴ იხ, იქვე.

⁵⁵ ევროპული პრინციპების მიხედვით, იმ შემთხვევაში, როდესაც აქცეპტი გამოიხატება გარკვეული ქმედებით, ხელშეკრულება დადებულად ითვლება მაშინ, როდესაც ოფერენტან მივა შეტყობინება ამ ქმედების თაობაზე. მაგრამ, თუ, ოფერტის ძალით, მხარეთა შორის დამკიდრებული პრაქტიკით ან ჩვეულების მიხედვით, ოფერტის ადრესატს შეუძლია, აქცეპტი განახორციელოს რამე მოქმედების შესრულებით, ისე, რომ არ შეატყობინოს ამის შესახებ ოფერენტს, მაშინ ხელშეკრულება დადებულად ითვლება ასეთი მოქმედების შესრულების დაწყებისას. იხ. Principles of European Contract Law, 2:205 (2, 3). ანალოგიურ დებულებებს შეიცავს კონვენცია, მ.18 (2, 3), „უნიდროას“ პრინციპები მ.2.6 (2, 3).

⁵⁶ იხ, იქვე.

დოკუმენტის სახელის დამრმაბეჭდი

აქვე უნდა ითქვას, რომ აქცეპტის გამოგზავნის მომენტიდან ოფერენტის უფლება ოფერტის გამოთხოვის თაობაზე წყდება, მაგრამ არ წყდება აქცეპტანტის მიერ თავისი აქცეპტის გამოთხოვის უფლება, რადგან აქცეპტი ძალაში შედის, როდესაც ის აღნევს ოფერენტან. შესაბამისად, ოფერენტან აქცეპტის მისვლამდე აქცეპტანტი არ არის შებოჭილი თავისი თანხმობით. მას შეუძლია, უკან წაიღოს თავისი აქცეპტი, თუ შეტყობინება აქცეპტის გამოთხოვის შესახებ მივა ოფერენტან უფრო ადრე ან თანადროულად იმ მომენტისა, როცა აქცეპტი ძალაში უნდა შესულიყო.⁵⁷

მხარეთა ასეთ არათანაბარ მდგომარეობაში აღმოჩენის შესაძლებლობა გაცნობიერებული იყო „უნიტრალის“ მიერაც. სათათბირო დოკუმენტებში მითითებული იყო, რომ მიუხედავად იმ მცირე ზიანისა, რომელიც ამ გარემოებას შეეძლო გამოეწვია, არსებული წესი მაინც ამართლებდა, რადგან იგი მნიშვნელოვანი კომპრომისი იყო „გამოგზავნისა“ და „მიღების“ თეორიებს შორის.⁵⁸

გ) ოფერტის გამოუთხოვადობა, როგორც ძირითადი წესიდან გამონაკლისი

კონვენციის მე-16 მუხლის მე-2 პუნქტი ადგენს ორ გამონაკლისს ოფერტის გამოთხოვადობის ძირითადი წესიდან. ანალოგიურ გამონაკლისებს შეიცავს „პრინციპების 2.4(2) და ევროპული პრინციპების 2:202(3) მუხლები“. ეს ორი გამონაკლისი – ერთი კონტინენტური ევროპის სამართალში, ხოლო მეორე – საერთო სამართლში აღიარებული პრინციპების გამოხატულებად გვევლანება.

მე-16 მუხლის მე-2 პუნქტის ა. ქვეპუნქტი უთითებს, რომ ოფერტის გამოთხოვა არ შეიძლება, თუ მასში „აქცეპტისთვის განსაზღვრული დროის დადგენით ან სხვაგვარად მითითებულია, რომ ის არის გამოუთხოვადი“. ამ ნორმის შინაარსი განპირობებული იყო მასში კონტინენტური ევროპის სამართლის ტრადიციათა ასახვის სურვილით. თუმცა საკითხის ასეთმა გადაჭრამ წამოჭრა პრობლემები, „საერთო სამართლის“ ხედვიდან გამომდინარე. შესაბამისად, ნორმის განმარტება გარკვეულ სირთულეებს წარმოშობს და ყოველთვის არ იძლევა ერთგვაროვან პასუხს დასმულ კითხვაზე.

პირველი პრობლემა უკავშირდება ოფერტში აქცეპტისთვის ფიქსირებული დროის მნიშვნელობას – საერთო სამართლის იურისტისთვის ოფერტში ასეთი დროის მითითება მხოლოდ იმის მაჩვენებელია, რომ ამ დროის შემდეგ ოფერტს ვადა გასდის და აქცეპტი ვერ განხორციელდება.⁵⁹ ეს მითითება არანაირად არ უკავშირდება ოფერტის გამოუთხოვადობას, ანუ არ გულისხმობს იმას, რომ ოფერტი გამოუთხოვადია.

ნორმის ასეთი რედაქცია განსაკუთრებით მაშინ ხდება საფუძველი წინააღმდეგობების წარმოშობისა, როცა მხარეები, რომლებიც სახელშეკრულებო ურთიერთობებს ამყარებენ, განსხვავებულ სამართლებრივ სისტემებს განეკუთვნებიან. ასეთ შემთხვევაში არა მარტო მხარეთა წების ზუსტი განსაზღვრა, არამედ საქმესთან დაკავშირებული ყველა გარემოება, მხარეთა ურთიერთობებში ჩამოყალიბებული პრაქტიკისა და სავაჭრო ჩვეულებების გათვალისწინებით, მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული, რათა ზუსტად განისაზღვროს ოფერტის შინაარსი.

⁵⁷ იხ. Art.22, United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods, 1980, www.jus.uio.no/lm/un.contracts.international.sale.goods.convention.1980/doc.html (12.05.06).

⁵⁸ იხ. UNCITRAL Yearbook, Vol.VIII (1977), www.uncitral.org/pdf/english/yearbooks/yb-1977-e/yb_1977_e.pdf (01.07.07).

⁵⁹ იხ. Mather, Firm Offers under the UCC and the CISG, www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/mather2.htm (05.06.06).

დოკუმენტის სახელის თავი

მეორე პრობლემა უკავშირდება გამოუთხოვადობის შესახებ მითითების შინაარსს. იმ შემთხვევაში, როდესაც ოფერტი პირდაპირ უთითებს, რომ ის გამოუთხოვადია, მაგალითად: „ეს ოფერტი არის მყარი“, ან „ჩეგენ ვინარჩუნებთ ოფერტს მანამ, სანამ არ მივიღებთ თქვენგან პასუხს“, აქ სრულიად ნათელია, რომ ოფერენტს არ შეუძლია მისი გამოთხოვა. მაგრამ საკითხი რთულდება მაშინ, როცა ოფერტში მხოლოდ აქცეპტის დრო არის მითითებული და სხვა მითითება გამოუთხოვადობაზე არ არსებობს. პასუხი კითხვაზე – ოფერტში განსაზღვრული დროის მითითება თავისთავად გულისხმობს მის გამოუთხოვადობას, თუ აუცილებელია კიდევ დამატებითი მითითება, არ არის ერთგვაროვანი.

მეცნიერთა ნაწილი მიიჩნევს, რომ დროის მითითება სრულიად საკმარისია ოფერტის გამოუთხოვადად ცნობისთვის,⁶⁰ მაშინ, როცა, ზოგი მათგანის აზრით, ეს არ არის საკმარისი.⁶¹ საკითხის ასეთ ორგვარ ინტერპრეტაციას ხელი შეუწყო იმ ფაქტმა, რომ თვით „უნიტრალიც“ არ არის თანამიმდევრული ამ პრობლემის გადაჭრისას. მაშინ, როდესაც ერთ პარაგრაფში იგი აცხადებს: „მხოლოდ ის ფაქტი, რომ ოფერტში აქცეპტის ვადაა დადგენილი, ავტომატურად არ მიგვიყვანს მის გამოუთხოვადობასთან“, მეორე პარაგრაფში სრულიად საპირისპირო აზრს ავითარებს: „თუ ოფერტმა დაადგინა ფიქსირებული დრო აქცეპტისთვის, ის ავტომატურად გამოუთხოვადია“.⁶²

ვენის კონვენციის მე-7 მუხლის მიხედვით, კონვენციის ნორმათა განმარტებისას მხედველობაში უნდა იყოს მიღებული მისი საერთაშორისო ხასიათი და ერთგვაროვანი გამოყენების მიღწევისთვის ხელშეწყობის აუცილებლობა.

აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით არაერთგვაროვანი პოზიციის შედეგად ნორმის განმარტებისას საერთო სამართლის ქვეყნები იყენებდნენ კანონის განმარტების საკუთარ წესს. ამ წესის თანახმად, კანონში არსებული თითოეული სიტყვა სათანადო უნდა იყოს შეფასებული, რამეთუ ყოველი მათგანი გარკვეულ აზრს გამოხატავს. შესაბამისად, თუ კანონი შეიცავს სიტყვებს: „თუ ის უთითებს..., რომ ის არის გამოუთხოვადი“ უნდა მიეცეს შესაფერისი დატვირთვა და ოფერტს, რომელიც მხოლოდ ფიქსირებულ დროს ადგენს, ისე, რომ დამატებით არ უთითებს მის გამოუთხოვადობაზე, არ შეიძლება მიენიჭოს ასეთი დამატებითი მნიშვნელობა.⁶³

კანონის ამგვარი განმარტების თანახმად, მე-16 მუხლის მე-2 პუნქტი არის გამონაკლისი ოფერტის გამოთხოვადობის ზოგადი წესიდან, ამიტომ მისი განმარტება უნდა მოხდეს იმ ძირითად საკითხთან მიმართებით, რომლის მიმართაც ის არის დადგენილი როგორც გამონაკლისი, ანუ უნდა შენარჩუნდეს ძირითადი წესის უპირატესობა და გამონაკლისი განიმარტოს შეზღუდულად. შესაბამისად, რადგან ძირითადი წესი ოფერტის გამოთხოვადობაა, გამონაკლისი ამ წესიდან დაშვებულ უნდა იქნეს მხოლოდ შეზღუდულ სიტუაციებში: კერძოდ, მაშინ, როდესაც ყველა მითითება იმას ადასტურებს, რომ ოფერენტს სურდა, უარი ეთქვა გამოთხოვის უფლებაზე.⁶⁴

⁶⁰ იხ. *Feltham*, UN Convention on Contracts for International Sale of Goods, Journal of Business Law, 1981, 339, 346.

⁶¹ *Honnold*, Uniform Law for International Sales under the 1980 United Nations Convention, 1982, 171.

⁶² იხ. UNCITRAL Yearbook, vol.IX, par.135-136, www.uncitral.org/pdf/english/yearbooks/yb-1978-e/yb_1978_e.pdf (01.07.07).

⁶³ იხ. *Malik*, Offer: Revocable or Irrevocable, Will Art.16 of the Convention on Contracts for the International Sale Ensure Uniformity, www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/malik.html (20.06.06).

⁶⁴ იხ. იქვე.

დოკუმენტის სასემრაო თავმოხატვა

კონვენციის მე-7 მუხლიდან გამომდინარე, კანონის განმარტების ზემოთ ხსენებული წესი არ მიესადაგება კონვენციის მიზნებს. მე-16 მუხლის მე-2 პუნქტი სხვადასხვა სამართლებრივ სისტემაში არსებულ კონფლიქტურ ნორმებს შორის კომპრომისის შედეგია და მისი განმარტებაც უნდა მოხდეს ამის გათვალისწინებით, რაც გულისხმობს, რომ იგი უნდა განიმარტოს დამოუკიდებლად, ძირითადი ნორმის გარეშე. ამ შემთხვევაში კომპრომისი გულისხმობს იმას, რომ ნორმის ეს ნაწილი შექმნილი იყო სამოქალაქო სამართლის სულისკვეთებით და ამიტომ უნდა განმარტოს მისი ტრადიციების შესაბამისად. ეს კი ნიშნავს, რომ თუ ოფერტი უთითებს ფიქსირებულ დროს აქცეპტისთვის, სპეციალური მითითების გარეშე იმის შესახებ, რომ ეს არის მხოლოდ ვადის ამონურვის დრო, იგი უნდა განვიხილოთ როგორც გამოუხოვადი.⁶⁵

ზემოთ განხილული პოზიცია, თავისი არგუმენტაციიდან გამომდინარე, ნამდვილად იმსახურებს სიმპათიას, განსაკუთრებით, თუ გავითვალისწინებთ თანამედროვე საერთაშორისო ხელშეკრულებების სირთულეს და მნიშვნელობას მხარეთათვის, როდესაც მოთხოვნილება სიზუსტისა და მაღალი მორალური სტანდარტებისადმი, ურთიერთნდობა და საკუთარი მოქმედებების ანალიზის უნარი განსაკუთრებულად მნიშვნელოვანია.

თუმცა უნდა აღინიშნოს, ეს პოზიციაც არ შეიძლება ავტომატურად იყოს გაზიარებული. საკითხს კიდევ უფრო ართულებს „უნიდროას“ კომენტარები, რომლებიც განსხვავებულ შეხედულებას ავითარებენ. კერძოდ, „მითითება ფიქსირებულ დროზე, რომელიც საჭიროა აქცეპტისთვის, შეიძლება, მაგრამ არა ყველა შემთხვევაში, ნიშნავდეს იმას, რომ მასში ნაგულისხმევი იყო ოფერტის გამოუთხოვადობა“.⁶⁶

ევროპული პრინციპების 2:202(3)(ბ) მუხლის რედაქცია გაცილებით გარკვევით არის ჩამოყალიბებული, არავითარ ირაზროვნებასა არ შეიცავს და ცალსახად ადგენს, რომ ფიქსირებული დროის მითითება ოფერტს გამოუთხოვადად აქცევს. ერთ-ერთი მთავარი მიზეზი, თუ რატომ არეგულირებს ევროპული პრინციპები ამ საკითხს ყოველგვარი კითხვის დატოვების გარეშე, შეიძლება, ის იყოს, რომ უმეტესობა ევროპის ქვეყნებისა, რომელთა იურისტებიც მუშაობდნენ პრინციპების შექმნაში, კონტინენტური ევროპის სამართლის სისტემას განეკუთვნებოდა.⁶⁷

დ) ოფერტის განმარტება

მნიშვნელოვანია, პასუხი გაეცეს კითხვას, თუ როგორ უნდა განისაზღვროს, ოფერტში ფიქსირებული დრო თავისითავად გულისხმობს თუ არა მის გამოუთხოვადობას. პრობლემის გადაჭრის სწორი გზა შესაძლებელია ის იყოს, რომ თითოეულ კონკრეტულ შემთხვევას პასუხი დამოუკიდებლად გაეცეს.

მაშინ, როდესაც ნორმის შინაარსი ორაზროვანია და რთულდება საკითხის სწორი სამართლებრივი რეგლამენტაცია, განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს ხელშეკრულების განმარტების საკითხი.

ხელშეკრულების განმარტებისადმი მიდგომა ისტორიულად ორი საპირისპირო პოზიციით გამოიხატებოდა: ერთის თანახმად, უპირატესობა ენიჭებოდა ნების გამოვლენის სუბიექტურ მხარეს, როგორც ერთადერთს და მნიშვნელოვანს. „ეს არის შინაგანი და

⁶⁵ ი. იქვე.

⁶⁶ UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts with Official Commentary, 1994, www.jus.uio.no/lm/unidroit.international.commercial.contracts.principles.1994 commented (25.05.06).

⁶⁷ Akseli, Editorial remarks on whether and the extent to which the Principles of European Contract Law (PECL) may be used to interpret Article 16 of the CISG, <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/text/peclcomp16.html> (15.07.06).

დოკუმენტის სახელის თავროვანი

უხილავი ფენომენი. და ამიტომ ჩვენ გვჭირდება ნიშანთა სიმბოლოები, რომ შევძლოთ მისი აღქმა⁶⁸. „ნების“ თეორიის თანახმად, ყველა იმ შემთხვევაში, როდესაც ნება აღქმადია, ხოლო მისი ნამდვილი აზრი შეიძლება შემდგომში დადგინდეს, დავისას სწორედ მას უნდა გაეწიოს ანგარიში;

მეორე შეხედულების თანახმად, უპირატესობა ნების გარეგან გამოხატულებას უნდა მინიჭებოდა. „ნების გამოვლენის“ თეორიის თანახმად, თუ ნება არ იყო სათანადოდ გამოვლენილი, მის შინაარსზე მსჯელობა არ შეიძლებოდა. სამართლებრივი ბრუნვის სტაბილურობის დაცვის ინტერესებიდან გამომდინარე, ნების გამოვლენის შინაგან მხარეს იმდენად ჰქონდა მნიშვნელობა, რამდენადაც ის არ გამოდიოდა იმ სამართლებრივი მნიშვნელობის ფარგლებიდან, რასაც ანიჭებდა თავის ნების გამოვლენას გონიერი ადამიანი.⁶⁹

მართალია, დავამ ამ ორ თეორიას შორის მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა, მით უმეტეს კონტინტური ევროპის ქვეყნებში, მაგრამ დღეს მისი პრაქტიკული მნიშვნელობა ხელშეკრულების განმარტების პროცესში, ფაქტობრივად, უმნიშვნელობა.

დღეს სადაც არ არის ის გარემოება, რომ ნების გამოვლენის საკითხის გადაწყვეტისას არ შეიძლება შემოფარგვლა მხოლოდ იმ მნიშვნელობით, რაც მასში ჩადო ნების გამომვლენმა ან იმ პირმა, ვის მიმართაც ნება გამოვლინდა. განმსაზღვრელი არის ის, თუ რა მნიშვნელობას მიანიჭებდა ნების გამოვლენას გონიერი ადამიანი, რომელიც იმყოფებოდა ნების გამოვლენის მიმღების მდგომარეობაში, როცა მიღებდა გადაწყვეტილებას საქმისთვის მნიშვნელოვანი ყველა გარემოების გათვალისწინებით.

საკითხის გადაწყვეტის სწორედ ასეთ გზას გვთავაზობს ვენის კონვენცია. კონვენციის მე-8 მუხლი, ასევე „უნიდროას“ პრინციპების მე-4 თავის და ევროპული პრინციპების მე-5 თავის ნორმები, რომლებიც აწესრიგებენ მხარეთა ნებისა და მათი განცხადებების თუ ქმედების განმარტებებთან დაკავშირებულ საკითხებს, ითვალისწინებენ ქევრ კრიტერიუმს, რომლებიც მხედველობაში უნდა იყოს მიღებული ოფერტის განმარტებისას. კონვენციის მე-8 მუხლის 1 პუნქტის თანახმად, „მხარის განცხადება ან სხვაგვარი ქცევა განიმარტება მისი განზრახვის შესაბამისად, თუ მეორე მხარემ იცოდა, ან არ შეიძლება არ სცოდნოდა, თუ როგორი იყო ეს განზრახვა“.

ანალიგიურად აწესრიგებს საკითხს „უნიდროას“ და ევროპული პრინციპებიც, იმ განსხვავებით, რომ „უნიდროას“ პრინციპები 4.1 მუხლში ადგენს, რომ ხელშეკრულება უნდა განიმარტოს მხარეთა საერთო ნების თანახმად, მაგრამ იმ პირობით, თუ ეს ნება დადგინდება. ხოლო ევროპული პრინციპები 5.101 მუხლში უთითებს, რომ ხელშეკრულება უნდა განიმარტოს მხარეთა საერთო ნების თანახმად, მაშინაც კი, როცა ეს ნება განსხვავდება მხარეთა მიერ გამოთქმულ სიტყვათა ზუსტი მნიშვნელობისგან.

აქედან გამომდინარე, ნათელია, რომ იმ შემთხვევაში, როცა მხარეებმა ერთი და იგივე მნიშვნელობა მიანიჭეს გარკვეულ გამონათქვამს, რომელსაც შეიძლება ზოგადად სხვა მნიშვნელობა აქვს, პრობლემა არ წარმოიშობა და ოფერტის განმარტება უნდა მოხდეს სწორედ მათი საერთო ნების მიხედვით, და არა იმის შესაბამისად, თუ რა ტერმინი იქნა გამოყენებული.

შესაბამისად, როდესაც ორივე მხარე განეკუთვნება იმ სამართლებრივ სისტემას, რომელიც ოფერტის გამოუთხვადა და აღიარებისთვის საქმარისად მიიჩნევს მხოლოდ დროის

⁶⁸ Savigny, System des heutigen romischen Rechts III, 1840, 258, ციტირებულია: ცვაიგერტ/კეტი (ცხ. 17), 107.

⁶⁹ ცვაიგერტ/კეტი (ცხ. 17), 105.

დოკუმენტის სახელი და თარიღი

მითითებას, და ოფერტში ასეთი დრო მითითებულია, მაშინ კონვენციის მე-8(1) მუხლის საფუძველზე უნდა ვივარაუდოთ, რომ ოფერტის ნებაც სწორედ გამოუთხოვადი ოფერტის გაცემის მიზანი არ იყო, და პირიქით, თუ ორივე მხარე საერთო სამართლის სისტემას განეკუთვნება, მაშინ ის მნიშვნელობა, რომელსაც ისინი ანიჭებენ დროის ასეთ მითითებას, მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული.

მაგრამ როდესაც მე-8 მუხლის გამოყენებას მიზანთან არ მივყავართ, როგორც ეს ხშირად ხდება, მაშინ ნების გამოვლენა უნდა განიმარტოს მისი მიმღების ინტერესებიდან გამომდინარე. მართალია, ამან შეიძლება გამოიწვიოს ნების გამოვლენისადმი სრულიად განსხვავებული მნიშვნელობის მინიჭება, მაგრამ საკითხის ასეთ გადაწყვეტას ამართლებს ის ფაქტი, რომ ოფერენტი ნების გამოვლენით მიზანად ისახავდა სხვა ადამიანებზე ზემოქმედებას. ამდენად, მას ანგარიში უნდა გაეწია იმისთვის, თუ რა მნიშვნელობას მიანიჭებდა მის მიერ გამოვლენილ ნებას მიმღების ადგილას მყოფი გონიერი ადამიანი.

შესაბამისად, კონვენციის მე-8(2) მუხლი ადგენს, რომ განმარტება უნდა მოხდეს მეორე მხარის, ამ შემთხვევაში ოფერტის ადრესატის, გაგების შესაძლებლების შესაბამისად. საკითხი განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, როდესაც ოფერტს აკეთებს პირი, რომელიც მოქმედებს საერთო სამართლის სისტემაში, ხოლო ადრესატი არის პირი სამოქალაქო სამართლის სისტემიდან. ასეთ დროს მხოლოდ ვადის მითითებამ ოფერენტი შეიძლება შებოჭოს თავისი ოფერტით, რადგან ოფერტის ადრესატის ადგილას მყოფი გონიერი ადამიანის აღქმა საკითხისადმი სწორედ ასეთ მიღებობას გულისხმობს.

ანალოგიურ დანაწესებს შეუცავს „უნიდროას“ „და ევროპული პრინციპებიც. თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ განმარტების მეთოდი, რომელსაც „უნიდროას“ კომენტარები გვთავაზობენ, გარკვეულ შეუსაბამობაში მოდის კონვენციის ერთგვაროვანი განმარტების იდეასთან. კერძოდ, კომენტარები ინტერტის გამოხვავასთან დაკავშირებით მხარის ნების დასადგენად მნიშვნელოვნად მიიჩნევს იმ სამართლებრივ სისტემაში არსებულ ტრადიციათა მხედველობაში მიღებას, რომელსაც მხარე განეკუთვნება. ეს კი ნიშნავს: თუ ოფერენტი იმ სამართლებრივი სისტემის ფარგლებში მოქმედებს, სადაც აქცეპტისთვის ფიქსირებული დრო განიხილება როგორც მითითება ოფერტის გამოუთხოვადობაზე, მაშინ შეიძლება მივიჩნიოთ, რომ ოფერენტის სურვილი ოფერტის გამოუთხოვადობა იყო. და, მეორე მხრივ, თუ ოფერენტი იმ სამართლებრივ სისტემაში მოქმედებს, სადაც ოფერტის გამოუთხოვადად აღიარებისთვის მხოლოდ დროის მითითება საკმარისი არ არის, მაშინ იგულისხმება, რომ მას ასეთი განზრახვა არ ჰქონია.⁷⁰

მართალია, როგორც აღინიშნა, საკითხის ამგვარი გადაჭრა კონვენციის ერთგვაროვანი განმარტების იდეას სრულად ვერ პასუხობს, მაგრამ უდავოა, რომ ოფერტი, როდესაც ის იქმნება, ყოველთვის ემყარება კონკრეტული ქვეყნის შიგნით, ეროვნულ სამართალში არსებულ ტრადიციებს, რომელთა გაუთვალისწინებლობა არ იქნებოდა სამართლიანი.

ამავდროულად, საკითხის ამგვარი გადაჭრა კონვენციის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანეს პრინციპს – მხარეთა ავტონომიას ესადაგება. როგორც „უნიტრალის“ სათათბირო უთითებს თავის კომენტარებში, „თუ კონვენცია პირდაპირ არ ანესრიგებს კონკრეტულ საკითხს, ის უნდა გადაწყვდეს იმ ზოგადი პრინციპების საფუძველზე, რომელსაც კონვენცია ემყარება“.⁷¹ ასეთ შემთხვევაში კი მხარის განზრახვა სწორედ იმ სამართლებრივი სივრცის გათვალისწინებით უნდა განისაზღვროს, სადაც იგი მოქმედებს.

⁷⁰ იხ, იქვე.

⁷¹ *Фолсом/Гордон/Спаногл*, Международные сделки, приложение “Конвенция Организации Объединенных Наций о договорах международной купли-продажи товаров” (A/C.9/307), 475.

დოკუმენტის სასემინარო თავმოხატი

ე) ოფერტის ადრესატის ნდობა, როგორც ოფერტის გამოუთხოვადობის საფუძველი

მე-16 მუხლის მე-2(ბ) პუნქტი ეხება ისეთ სიტუაციებს, როდესაც სახეზე არ გვაქვს მე- 2(ა) პუნქტით გათვალისწინებული კომპონენტები (აქცეპტისთვის დადგენილი დრო ან სხვა რაიმე მითითება ოფერტის გამოუთხოვადობის თაობაზე), მაგრამ ოფერტი მაინც გამოუთხოვადია. ეს კი შეიძლება მაშინ მოხდეს, „თუ ოფერტის ადრესატისთვის გონივრული იყო მიეჩნია ოფერტი გამოუთხოვადად და ის მოქმედებდა ასეთ ოფერტზე დაყდრნობით“.

როგორც ვხედავთ, აღნიშნული მუხლი შეიცავს ორ კუმულაციურ პირობას, რომელთა თანადროული არსებობა საფუძველია ოფერტის გამოუთხოვადად ცნობისთვის: 1. ოფერტის ადრესატს ჰქონდა საკმარისი მიზეზი ოფერტის გამოუთხოვადად მიჩნევისთვის (მაგ, ოფერენტმა იცოდა, რომ მისი ოფერტი დაკავშირებული იყო ოფერტის ადრესატის მიერ სხვა ვალდებულების შესრულებასთან) და 2. ის მოქმედებდა ამ რწმენის შესაბამისად (მაგ, გარკვეული პერიოდის განმავლობაში იკვლევდა ოფერტის პირობებს, გასწია ხარჯები მის შესასწავლად, მომზადა მესამე პირისადმი ოფერტი და ა.შ.).

გონივრულია თუ არა ოფერტის ადრესატის ნდობა ოფერტის გამოუთხოვადობისადმი, არის ფაქტის საკითხი, რომელიც გარემოებათა მთელი რიგის გათვალისწინებით უნდა დადგინდეს ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში. თუმცა არსებობს მოსაზრებაც, რომლის თანახმად, ადრესატმა შეიძლება ოფერტი გამოუთხოვადად მიიჩნიოს არა საქმესთან დაკავშირებული განსაზღვრული გარემოებებიდან გამომდინარე, არამედ, მაგალითად, იმის გამო, რომ ოფერენტი ის სამართლებრივ სისტემას განეკუთვნება, სადაც ოფერტის ძირითადი წესი გამოუთხოვადობაა.⁷² აღნიშნული მოსაზრება საკმარისად. გამოუთხოვადობისადმი ნდობა მხოლოდ იმიტომ, რომ ოფერენტის სამართლებრივ სისტემაში ის გამოუთხოვადი ხასიათისაა, არ არის მყარი საფუძველი მე-16(2)(ბ) მუხლის გამოყენებისთვის, რადგან ამავდროულად, გამომდინარე კონვენციის მე-8(2) მუხლიდან, რომელიც ადგენს, რომ ოფერტის განმარტება უნდა მოხდეს მისი ადრესატის გაგების შესაძლებლობების შესაბამისად, აუცილებელია, რომ ადრესატის მდგომარეობაში მყოფი გონიერი ადამიანის გაგების შესაძლებლობები სწორედ ამ სამართლებრივ სისტემაში ოფერტის გამოუთხოვადობის დადგენილი წესების ცოდნას მოიაზრებდეს.

თუმცა, საპირისპირო შემთხვევაშიც, ოფერენტის განსხვავებული სამართლებრივი სისტემისადმი კუთვნილება მაინც არ არის საკმარისი პირობა მე-16 მუხლის გამოყენებისთვის, რადგან მასთან ერთად სახეზე უნდა იყოს გარკვეული მოქმედება, რომელიც ოფერტის ადრესატმა განახორციელა ასეთი ნდობის შესაბამისად.

აქვე ჩნდება კითხვა ოფერტის ადრესატის მიერ განხორციელებული მოქმედების რაობის შესახებ. კერძოდ, ის გულისხმობს მხოლოდ პირიტიურ მოქმედებას, თუ მოქმედებისგან თავის შეკავებასაც. უმოქმედობაც (უარის თქმა მოქმედების განხორციელებაზე ან მოქმედებისგან თავის შეკავება) თავისთავად მოიაზრებს მოქმედებას ნეგატიური მნიშვნელობით. და თუ ასეთი უმოქმედობა განაპირობებულია ოფერტის გამოუთხოვადობისადმი იმედოვნებაზე დაყრდნობით (მაგალითად, ოფერტის ადრესატის აშკარა უარი სხვა ოფერტების მიღებაზე), მაშინ საფუძველი მე-16(2)(ბ) მუხლის გამოყენებისა სახეზეა.

„უნიდროას“ კომენტარები დამატებით შეიცავს იმ მოქმედებების ჩამონათვალს, რომელიც ოფერტის ადრესატმა შეიძლება განახორციელოს ნდობის შედეგად. მათ შორისაა: წარმოებისთვის მომზადება; მასალის ან მოწყობილობა-დანადგარების შეძენა ან დაქირავება, სხვა ხარჯების გაწევა. რაც შეეხება სხვა ხარჯებს, აქ კომენტარები დამატებით განსაზღვრავენ

⁷² *ob. Malik, Offer: Revocable or Irrevocable? Will Art. 16 of the Convention on Contracts for the International Sale Ensure Uniformity? www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/malik.html (20.06.06).*

დოკუმენტის სახელის დამოუკიდებლობის შედეგები

პირობებს, რომლებიც სახეზე უნდა იყოს, რათა ეს განვითარებული ხარჯები მიჩნეულ იქნეს ნდობის საფუძველზე განხორციელებულ მოქმედებად. კერძოდ, განვითარებული ხარჯები შეიძლება განხილულ იქნეს როგორც ჩვეულებრივი ვაჭრობის ამ სფეროსთვის, ან ისინი სხვაგვარად უნდა იყოს ცნობილი ან წინასწარ განვითარების მიერ. აშკარაა, რომ ამ პირობების განსაზღვრა მნიშვნელოვნად გააძლიერებს იმის გარკვევას, თუ რამდენად აქმაყოფილებს ადრესატის მიერ განხორციელებული ქმედება მე-16(2)(ბ) მუხლის მოთხოვნებს.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ კონვენციის მე-16(2)(ბ) მუხლი ძალიან ჰქონდება საერთო სამართლის *Promissory Estoppel*-ის პრინციპს, თუმცა ის არ შეიცავს აშკარა მოთხოვნას, რომ ადრესატის ასეთი ნდობა ოფერენტის მიერ წინასწარ უნდა იყოს განვითარებილი, და არც იმას აწესებს, რომ ეს ნდობა გარკვეულწილად ზარალის მომტანი უნდა იყოს ოფერტის ადრესატისთვის. მაგრამ აშკარაა, რომ ამ ნაწილის შექმნისას კონვენციის ავტორები სწორედ საერთო სამართალში აღიარებული პრინციპით ხელმძღვანელობდნენ.

4. გამოუთხოვადი ოფერტის გამოთხოვასთან დაკავშირებული შედეგები

ვენის კონვენციის მე-4 მუხლი ადგენს, რომ ის არეგულირებს მხოლოდ ნასყიდობის ხელშეკრულების დადებას და მხარეთა იმ უფლება-მოვალეობებს, რომლებიც წარმოშობა ასეთი ხელშეკრულებიდან. წერის გამოვლენის გამოთხოვასთან დაკავშირებული საკითხები კონვენციაში დეტალურად არის მოწესრიგებული, მაგრამ მისი რეგულირების გარეთ რჩება იმ სამართლებრივი საშუალებების განსაზღვრა, რომლებიც ექნებოდა ოფერტის ადრესატს ოფერენტის მიერ გამოუთხოვადი ოფერტის გამოთხოვის (ოფერტის არამართლზომიერი გამოთხოვის) შემთხვევაში, თუ ამას არ მოჰყვებოდა ხელშეკრულების დადება. მართალია, საკითხი არ შედის კონვენციის რეგულირების სფეროში, მაგრამ გამომდინარე მისი კავშირიდან ისეთ მნიშვნელოვან საკითხან, როგორიც ოფერტის გამოთხოვა, ის ნამდვილად იმსახურებს ყურადღებას.

ზოგ სამართლებრივ სისტემაში (საფრანგეთი, ლუქსემბურგი) ოფერენტის მიერ ოფერტის ვადამდელი გამოთხოვა ხელს უშლის ხელშეკრულების დადებას, მაგრამ ინვევს ამავე ადრესატის პასუხისმგებლობას იმ ზიანისთვის, რაც განიცადა ოფერტის ადრესატმა ასეთი მოქმედების გამო.⁷³

თუმცა ამ სისტემაში არ არის ერთგვაროვანი აზრი იმის შესახებ, თუ რა სამართლებრივ საფუძველზე წარმოებობა ოფერენტის ზიანის ანაზღაურების ვალდებულება. მრავალი ავტორი მიიჩნევს, რომ ოფერენტის პასუხისმგებლობა, თანახმად საფრანგეთის სამოქალაქო კოდექსის 1382-ე მუხლისა,⁷⁴ წარმოიშობა მისი არაკეთილსინდისიერი ქცევის გამო. მართალია, გამოთხოვა მართლზომიერია, მაგრამ გარკვეულ გარემოებებში ის შეიძლება იყოს უფლების ბოროტად გამოყენება, რასაც მოსდევს მისი ბრალეული პასუხისმგებლობა.⁷⁵ ავტორთა მეორე ნაწილის თანახმად, ოფერენტის წინადადება, რომელიც მიმართულია ხელშეკრულების დადებისკენ, მოიაზრებს არა მარტო ძირითადი, არამედ წინასწარი ხელშეკრულების დადებას. ამ წინასწარი ხელშეკრულებით იგი იღებს ვალდებულებას, რომ განსაზღვრული დროის განმავლობაში ძალაში დატოვებს ძირითად ხელშეკრულებას. ასეთი წინასწარი ხელშეკრულება, არის რა ხელსაყრელი კონტრაქტისთვის, დადგებულად ითვლება მხარეთა უსიტყვო შეთანხმებით. შესაბამისად, თუ ოფერენტი გამოითხოვს თავის წინადადებას ძირითადი ხელშეკრულების დადებაზე, დგება მისი ბრალეული პასუხისმგებლობის საკითხი,

⁷³ Lando/Beale, Principles of European Contract Law, 2000, 167.

⁷⁴ Art.1382 of the French Civil Code, www.lexinter.net/ENGLISH/civil_code.htm (22.06.06).

⁷⁵ ცვალები/კეცი (Ch. 17), 55.

დოკუმენტის სახელის თავი

რომელსაც მოჰყვება ზიანის ანაზღაურების ვალდებულება წინასწარი ხელშეკრულების დარღვევის გამო.⁷⁶ რა თქმა უნდა, ეს კონსტრუქცია საკმაოდ ხელოვნურია, რადგან იმის ვარაუდი, რომ მხარეებმა დადეს წინასწარი ხელშეკრულება ოფერტის გამოუთხოვადობის თაობაზე, წმინდა ფიქციაა.

მყარი თეორიული ბაზის არარსებობის გამო, საფრანგეთის სასამართლო პრაქტიკაში არ არის ერთიანი მიდგომა ასეთი ზიანის ოფენბის განსაზღვრისას. უმეტეს შემთხვევაში, სასამართლოები ეყრდნობიან სამოქალაქო კოდექსის 1382-ე მუხლს და ადგენენ, რომ ანაზღაურებას ექვემდებარება მხოლოდ ის თანხა, რომელიც დახარჯა ოფერტის ადრესატმა, ვარაუდობდა რა, რომ ოფერტი განაგრძობდა მოქმედებას.⁷⁷

იტალიის სავაჭრო კოდექსშიც იკვეთება ოფერტის პასუხისმგებლობის საკითხი. კერძოდ, თუ ოფერტის ადრესატი მიიჩნევს, რომ ოფერტი გამოუთხოვადია და მან იმოქმედა კეთილსინდისიერად ამ ვარაუდზე დაყრდნობით, მაშინ ოფერტის გამოთხოვის შემთხვევაში მას შეუძლია მოითხოვოს ზიანის ანაზღაურება, წინასახელშეკრულებო პასუხისმგებლობის ნორმების მიხედვით.⁷⁸

გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის 145-ე მუხლი ადგენს: „ის, ვინც სთავაზობს სხვას ხელშეკრულების დადებას, შებოჭილია თავისი წინადადებით, თუ მას არ გამოურიცხავს, რომ ყოფილიყო შებოჭილი“. თუ ოფერტი მაინც გამოითხოვს ასეთი ოფერტს, ამ გამოთხოვას ძალა არ ექნება, ანუ ის იქნება ბათილი. შესაბამისად, აქცეპტის განხორციელების შემთხვევაში ხელშეკრულება დადებულად ჩაითვლება. ხოლო ოფერტის მიერ ნაკისრი ვალდებულების შეუსრულებლობის შემთხვევაში მას დაეკისრება ხელშეკრულების დარღვევით გამოწვეული ზიანის ანაზღაურების ვალდებულება.

ანალოგური მიდგომა განავითარა ინგლისის სამართლის კომისიამ,⁷⁹ რომლის მიხედვითაც ოფერტის ადრესატს შეუძლია მიიჩნიოს ასეთი გამოთხოვა ბათილად და დადოს ხელშეკრულება.

ვენის კონვენცია 71-ე-77-ე მუხლებში ადგენს იმ სამართლებრივ საშუალებებს, რომლებიც მოჰყვება ხელშეკრულების დარღვევას. ოფერტის გამოთხოვა, რომელიც არღვევს კონვენციის მე-16(2) მუხლის მოთხოვნებს, არამართლზომიერია და მას არანაირი სამართლებრივი შედეგი არ მოჰყვება. ოფერტის ადრესატს შეუძლია განახორციელოს აქცეპტი, რასაც მოჰყვება ხელშეკრულების დადება, ოფერენტის მიერ ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულების შეუსრულებლობის შემთხვევაში კი გამოიყენოს კონვენციის 74-ე მუხლი და მოითხოვოს ზიანის ანაზღაურება. მაგრამ ასეთი გზა ოფერტის ადრესატისთვის შეიძლება არ იყოს მიზანშენილი. ასეთ შემთხვევაში იქმნება სიტუაცია, როდესაც კონვენცია კრძალავს გამოთხოვას, მაგრამ არ იძლევა იმ შედეგების მოწესრიგებას საშუალებას, რომელიც არამართლზომიერი გამოთხოვის დროს წარმოშობა.

კონვენციის მე-7 მუხლის მიხედვით, „საკითხები, რომელიც უკავშირდებიან ამ კონვენციის რეგულირების საგანს, მაგრამ პირდაპირ არ წესრიგდებიან კონვენციით, გადაწყვეტას ექვემდებარებიან იმ ზოგადი პრინციპების შესაბამისად, რომლებსაც კონვენცია ეფუძნება...“

საკითხის გადაწყვეტისას მნიშვნელოვანია განისაზღვროს, იძლევა თუ არა მე-7 მუხლი იმის საფუძველს, რომ სასამართლოებმა ოფერენტის მიერ ოფერტის არამართლზომიერი გამოთხოვის შემთხვევაში კონვენციის საფუძველზე დაადგინონ სამართლებრივი დაცვის საშუალებები.

⁷⁶ იხ, იქვე.

⁷⁷ იხ, იქვე.

⁷⁸ Lando/Beale, Principles of European Contract Law, 2000, 166.

⁷⁹ English Law Commission, n.13, 41-50, www.lawcom.gov.uk (16.07.06).

დოკუმენტთა სასემინარო თავმოხატი

როგორც აღინიშნა, ოფერტის ადრესატს შეუძლია უგულებელყოს გამოთხოვა და მახდინოს ოფერტის აქცეპტირება. ასეთი შემთხვევისთვის კონვენცია ითვალისწინებს სამართლებრივი დაცვის იმ საშუალებებს, რომლებიც ხელშეკრულების დარღვევას მოჰყვება შედეგად. მაგრამ, როდესაც, სპეციალური გარემოებებიდან გამომდინარე, ასეთი საშუალებების გამოყენება შეუძლებელი ხდება, სასამართლოების მიერ გონივრული იქნებოდა ამ ხარვეზის აღმოფხვრა კონვენციის საფუძველზე. დაცვის ასეთი საშუალებების დადგენა აშკარაა და მხარდაჭერილია სხვადასხვა სამართლებრივი სისტემის სასამართლოების მიერაც. „ამ საჭიროებაზე პასუხის გაცემა კონვენციაში არსებული ხარვეზის შევსებით ხელს შეუწყობს ერთგვაროვანი რეგულირების აღიარებული მიზნის მიღწევას, რადგან გადაწყვეტილებები, რომლებიც იყენებენ კონვენციას, მხედველობაში იქნება მიღებული სხვა სასამართლოების მიერ და საერთო იურისპუდენცია ჩამოყალიბდება“.⁸⁰

თანამედროვე ტენდენციით სასამართლოები ცდილობენ, გვერდი აუარონ თავისი ქვეყნის კანონის გამოყენებას და კონვენციაში არსებული ხარვეზის აღმოსაფხვრელად მიმართონ ავტონომიურ და საერთაშორისო უნიფიცირებულ პრინციპებს. უნიფიცირებული სამართლი, მას შემდეგ, რაც ინკორპორირდა შიდა სამართლებრივ სისტემაში, მხოლოდ ფორმალურად ხდება ამ სისტემის ნაწილი, არსებითად კი ის ინარჩუნებს თავის საწყის ხასიათს და გვევლინება ნორმათა კრებულად, რომელიც საერთაშორისო დონეზე შეიქმნა სწორედ ერთგვაროვანი გამოყენებისთვის.

სასამართლოების მიერ ვერნის კონვენციის ზოგადი პრინციპების დადგენაში მნიშვნელოვან როლს ასრულებს „უნიდროას“ პრინციპები, ასევე ევროპული სახელშეკრულებო სამართლის პრინციპები.

კონვენციის ერთ-ერთი მთავარი პრინციპი სწორედ მიყენებული ზიანის სრული ანაზღაურებაა. ამ პრინციპის საფუძველზე შესაძლებელია, სასამართლოების მიერ განხორციელდეს პირის მიერ იმ სამართლებრივი დაცვის საშუალებების გამოყენების შესაძლებლობა, რომლებიც დადგენილია კონვენციის 74-ე მუხლით.

იმ შემთხვევაში კი, თუ სასამართლოების მიერ გადაწყვეტილების მიღება არ მოხდება კონვენციის საფუძველზე, მაშინ სასამართლომ წინაპირობად უნდა მიიჩნიოს გამოთხოვის არამართლზომიერად დადგენა კონვენციის საფუძველზე და გადაწყვეტილება მიიღოს გამოსაყენებელი სამართლის იმ ნორმების მიხედვით, რომლებიც ანესრიგებენ მიყენებული ზიანის ანაზღაურებას. თუმცა ასეთი მიღებამ სრულიად არ შესაბამება კონვენციის მიზნებს, რადგან სასამართლომ შიდა სამართალს მხოლოდ მაშინ უნდა მიმართოს, როდესაც საკითხი ვერ წესრიგდება იმ ძირითადი პრინციპებით, რომლებსაც კონვენცია ეფუძნება, ანუ შიდა სამართლის გამოყენება უნდა იყოს პრობლემის გადაჭრის ბოლო საშუალება.

5. დასკვნა

საერთაშორისო სახელშეკრულებო სამართლის განვითარების საქმეში მნიშვნელოვანი დაბრკოლებაა სხვადასხვა სამართლებრივ სისტემაში არსებული განსხვავებები, რომლებიც განპირობებულია თითოეული სახელმწიფოს განვითარების თავისებურებებით. მსგავსი განსხვავებები წარმოშობს პრობლემათა მთელ რიგს, რომლებიც მნიშვნელოვნად ზემოქმედებენ საერთაშორისოსამართლებრივი ურთიერთობების სუბიექტებზე.

თანამედროვე მსოფლიოში მიმდინარე სამართლებრივი ინტეგრაციის პროცესი სწორედ ამგვარი პრობლემების აღმოფხვრისკენაა მიმართული, თუმცა ხშირად ამ ამოცანის შესრულება

⁸⁰ Honnold, Uniform Law for International Sales under the 1980 United Nations Convention, 1982, 178.

დოკუმენტის სახელი და თარიღი

საკმაოდ რთული ხდება, რადგან კომპრომისი, რომელიც საფუძვლად უდევს უნიფიცირებულ აქტებს, ყოველთვის ვერ გამორიცხავს იმ შედეგებს, რომელიც სხვადასხვა სამართლებრივი ტრადიციის ქვეყნებში მათ გამოყენებას შეიძლება მოჰყვეს.

ვენის კონვენციის მე-16 მუხლი, რომელიც აწესრიგებს უნიფიცირებულ კერძო სამართალში ერთ-ერთ ყველაზე პრობლემატურ საკითხს ოფერტის მბოჭავი ძალის შესახებ, არის სხვადასხვა სამართლებრივ სისტემაში ჩამოყალიბებულ მიდგომებს შორის მიღწეული კომპრომისის შედეგი.

მისი პირველი ნაწილი, ვინაიდან ეფუძნება საერთო სამართლის ტრადიციას, ნების გამოვლენის გამოთხოვადობას ძირითად წესად აღიარებს, ხოლო მეორე ნაწილით ადგენს გამონაკლისებს ამ ძირითადი წესიდან და განსაზღვრავს იმ შემთხვევებს, როდესაც ოფერტი გამოუთხოვადია. აღნიშნული მუხლი იმდენ გამონაკლისს ადგენს ძირითადი წესიდან, რომ ეჭვს იწვევს ძირითადი წესის დადგენის მიზანშეწონილობა.

როგორც მუხლის ანალიზში წარმოაჩინა, ნორმა არ არის თავისუფალი ორაზროვანი დებულებებისგან, რაც ართულებს მათ ინტერპრეტაციას და ერთგვაროვან გამოყენებას პრაქტიკაში.

პირველი პრობლემა ჩნდება მე-16 მუხლის პირველსავე ნაწილში – როცა ადგენს ოფერტის გამოთხოვის ზოგად წესს, იგი უთითებს, რომ ოფერტის გამოთხოვა შესაძლებელია ხელშეკრულების დადებამდე, მანამ, სანამ მოხდება ოფერტის ადრესატის მიერ აქცეპტის გამოგზავნა. ორ განსხვავებულ სამართლებრივ სისტემაში ჩამოყალიბებული „მიღების“ და „გამოგზავნის“ თეორიის ერთ ნაწილში ასახვამ გარკვეული ორაზროვნება გამოიწვია: ერთი მხრივ, გამოთხოვა უნდა მოხდეს ხელშეკრულების დადებამდე, და მეორე მხრივ, გამოთხოვა შესაძლებელია, თუ ის მოხდება აქცეპტის გამოგზავნამდე. ეს კი ნიშნავს, რომ თუ იმავე წერილობით არის აქცეპტირებული და ხელშეკრულება იდება, როგორც კი ოფერენტი აქცეპტს მიიღებს, ოფერტის გამოთხოვის უფლება წყდება არა ამ დროს, არამედ უფრო ადრე – კერძოდ, აქცეპტის გამოგზავნის მომენტიდან.

მეორე პრობლემა უკავშირდება მე-16 მუხლის მეორე ნაწილის ა. პუნქტს, რომელიც ოფერტის გამოუთხოვადობას უკავშირებს აქცეპტისთვის ფიქსირებული დროის დადგენას. სამოქალაქო სამართლის ტრადიციის თანახმად, ოფერტში დროის მითითება გულისხმობს მის გამოუთხოვადობას, მაშინ, როდესაც საერთო სამართლი ეს მხოლოდ იმის აღნიშნულია, რომ ამ დროის გასვლის შემდეგ აქცეპტი ვერ განხორციელდება და ოფერტის გამოუთხოვადად მიჩნევისთვის მასთან ერთად აუცილებელია დამატებითი მითითების არსებობაც.

უნდა აღინიშნოს, რომ საერთაშორისო, მით უმეტეს, უნივერსალურ დონეზე მოქმედი უნიფირაციისას ძნელია, მთლიანად გამოირიცხოს მსგავსი თეორიული პრობლემები, მაგრამ პრაქტიკაში ის აუცილებლად წარმოქმნის არაერთგვაროვანი გამოყენების საშიშროებას. კერძოდ, მუხლში გამოყენებულმა ცნებებმა და ფრაზებმა შეიძლება სრულიად განსხვავებული მნიშვნელობა შეიძინონ შიდა სასამართლოების მიერ მათი განმარტებისას. ასეთი ტენდენციის თავიდან ასაცილებლად აუცილებელია საერთაშორისო ხელშეკრულებებში უნიფიცირებული სამართლებრივი ნორმების ავტონომიური განმარტება, რაც გულისხმობს იმას, რომ ნორმათა აზრის დადგენისას გათვალისწინებულ იქნეს საკუთრივ მისი შინაარსი, ის წინაპირობები და თავისებურებები, რაც მას უძლოდა წინ, აგრეთვე ის სულისკვეთება, რომლითაც შეიქმნა. შესაბამისად, ნორმა, რომელიც სამოქალაქო სამართლის პრინციპის გამოხატულებაა, სწორედ ამ სამართლის სისტემაში ჩამოყალიბებული მიდგომების მიხედვით უნდა განიმარტოს, და პირიქით, როცა საერთო სამართლის წესს განამტკიცებს, განმარტებაც მის შესაბამისად უნდა მოხდეს. ეს არის ის გზა, რომელიც ყველაზე მეტად შეესაბამება უნიფიკაციის იდეას, რადგან

დოკუმენტის სახელის თავზე

სხვაგვარად უნიფიკაცია განწირულია მარცხისთვის და საკითხის გადაწყვეტა ისევ შიდა კანონმდებლობის ფარგლებში იქნება საძიებელი, რაც სრულიად შეუსაბამოა სამართლის უნიფიკაციის მიერ დასახულ მიზნებთან. თანამედროვე მსოფლიოში მნიშვნელოვანია მსარეებს შორის წარმოშობილი ურთიერთობების მყარ სამართლებრივ ჩარჩოებში მოქცევა, სადაც მაქსიმალურად იქნება გათვალისწინებული მათი სამართლებრივი მსოფლმხედველობა და ინტერესები.

„უნიდროას“ პრინციპების შედარებითი ანალიზი ვენის კონვენციასთან ცხადყოფს, რომ პრინციპების დებულებები შესაბამის ნაწილში სრულად იმეორებენ ვენის კონვენციას. შესაბამისად, „უნიდროას“ პრინციპების ოფიციალური კომენტარებიც ვერ ჰავენენ ნათელს იმ ბუნდოვან საკითხებს, რომლებიც წამოიჭრება კონვენციის მე-16 მუხლში.

რაც შეეხება ევროპულ პრინციპებს, მათ გარკვეული კორექტივები შეაქვთ საკითხის გადაწყვეტის იმ ვარიანტში, რომელსაც კონვენცია და „უნიდროას“ პრინციპები გვთავაზობენ, რაც გვარიდებს ორაზროვან განმარტებას და საკითხის რეგულაციის ყველაზე მისაღებ მოდელს გვთავაზობს. მისი კომენტარებიც მნიშვნელოვნად შეიძლება გამოყენებულ იქნეს კონვენციის მე-16 მუხლის არსის დასადგენად.

და ბოლოს, უნდა აღინიშნოს, რომ მსოფლიოში მიმდინარე სამართლის უნიფიკაციის პროცესი მნიშვნელოვან როლს ასრულებს სამოქალაქო ბრუნვის განვითარებაში. ამ ამოცანის განხორციელებაში არანაკლებ მნიშვნელოვანია ეროვნული კანონმდებლობის საერთაშორისო უნიფიცირებულ აქტებთან შესაბამისობაში მოყვანა. ევროპული პრინციპები, რომლებიც საფუძველს უმზადებენ ერთიან სამოქალაქო კოდექსს, შესანიშნავი მოდელია ნების გამოვლენის გამოთხოვასთან დაკავშირებული საკითხების საკანონმდებლო მოწესრიგებისთვის. მიზანშენონილია, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის ვალდებულებითი სამართლის ნაწილში აისახოს ეს მოდელი. პრობლემის ასეთი გადაწყვეტა განსაკუთრებით აქტუალურია საქართველოში მიმდინარე ევროპიული პროცესების ფონზე, რომლის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მიმართულებაა საქართველოს კანონმდებლობაში ევროპული სტანდარტებისა და მიდგომების დანერგვა.